

4132

Upp ofg

22

U-97

23 SEP 2009

ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԿԸ ԾԱՆՈԹԱՑՈՒԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻՆ ՄԷՉ

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک ۹ جاذی الآخر ۳۱۳ و
۱۴ تشرین ثانی ۳۱۱ تاریخ و ۵۷۵ نومرولی رخصتنامہ سیلہ
نشر اولتشدیر

مصارفی آمریقان مسیونر شرکتی طرفندن تسویه اولتدیرق طبع
اولتشدیر

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՆԱՋԵԱՆ

1895

22

1-97

22
U-97

ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԿԸ ԾԱՆՕԹԱՅՈՒԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻՆ ՄԷՋ

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک ۹ جاذی الآخر ۳۱۳ و ۱۴ تشرین ثانی
۳۱۱ تاریخلی و ۵۷۵ نومرولی رخصتنامه سیله نشر اولمشدر
مصارفی آمریقان مسیونر شرکتی طرفندن تسویه اولندرق طبع اولمشدر

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅԱՃԵԱՆ

1895

07.08.2013

4132

ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԿԸ ԾԱՆՕԹԱՑՈՒԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻՆ ՄԷՋ

Աստուծոյ խօսքը բացորոշաբար կը սոր-
վեցնէ Հօրը և Որդւոյն միութիւնը աշխարհի
ստեղծման մէջ, և հետեւաբար Սուրբ Օրուան
արբացման մէջ: Շօշափենք անոր սորվեցու-
ցածը հետեւեալ հատուածներուն մէջ:—

«Սկիզբէն էր Բանը, ու Բանը Աստուծոյ քովն
էր, եւ Բանը Աստուած էր: Անիկա սկիզբէն Աս-
տուծոյ քովն էր: Ամէն բան անով եղաւ, եւ ա-
ռանց անոր բան մը չեղաւ՝ ինչ որ եղաւ» Յովհ.
Ա. 1—3:

«Ինքը աշխարհի մէջ էր, եւ աշխարհս անով
եղաւ, ու աշխարհս զանիկա չճանցաւ: Իրեննե-
րուն եկաւ, եւ իրենները զինքը չընդունեցին:
Բայց որոնք որ զինքը ընդունեցին, անոնց իշխա-
նութիւն տուաւ Աստուծոյ որդիներ ըլլալու, ո-
րոնք կը հաւատան իր անուանը. որ անոնք ոչ
արիւնէ եւ ոչ մարմինի կամքէ՝ ոչ ալ մարդու
կամքէ, հապա Աստուծոյ ծնան: Եւ Բանը մար-
մին եղաւ ու մեր մէջը բնակեցաւ, (եւ անոր
փառքը տեսանք՝ Հօրմէն միածնի փառքի պէս,)

63773 - 67

չնորհքով ու ճշմարտութիւնով լեցուն :» Յովհ. Ա. 10—14 :

«Շատ մասերով ու շատ կերպերով առաջուց խօսելով Աստուած հայրերուն հետ մարգարէնե-
րով, աս ետքի օրերս իր Որդիովը խօսեցաւ մեր
հետը, որ զանիկա ամէն բանի ժառանգ դրաւ, որ
անով աշխարհքն ալ ստեղծեց :» Երբ. Ա. 1, 2 :

Ծննդոց գիրքին առաջին գլխուն մէջ կը
կարդանք թէ.—

«Սկիզբէն Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղ-
ծեց, Ու երկիրը անձեւ ու պարապ էր : Ծն. Ա. 1, 2 :

Աստուծոյ խօսքը բան մը չըսեր թէ ո՛ր-
չափ ժամանակ երկիրը մնաց անձեւ ու պա-
րապ : Կրնայ այսպէս շարունակած ըլլալ
բազմաթիւ երկար ժամանակամիջոցներ, թե-
րեւս անթիւ դարեր, որոցմէ ետեւ մեր
Արարիչը աղէկ տեսաւ անձեւութիւնը ու
պարապութիւնը ընել յարմար բնակութիւն
մարդուն և ուրիշ շնչաւորներու : Կը սորվինք
Ծննդոց գիրքին նոյն գլխէն թէ նաև Աստուած
ասիկա ըրաւ վեց օրուան մէջ :

Սուրբ Գիրքը ուշի ուշով ուսանած ատեն,
լաւ է միշտ յիշել թէ մեր Աստուածը
Երբեակ և մի Տէր է, և լաւ հասկնալ
թէ տրուած հրամանները կու գան Հօրմէն,

Որդիէն և Սուրբ Հոգիէն միանգամայն, երեք
Անձեր՝ միակ Աստուծոյ մէջ : Ասկէ զատ ո-
րոշ կերպով ի միտ առնուելու է թէ Հին և
Նոր Կտակարանաց մէջ միութիւն կայ և եր-
կուքն ալ գրուած են Սուրբ Հոգիին ներշնչ-
ման ներքեւ : Աստուծոյ Որդին, մինչ աշխար-
հի մէջ էր, նորէն և նորէն կ'ակնարկէր Հին
Կտակարանին՝ զայն կոչելով «Գիրքերը» և
թերեւս օգտակար ըլլայ նկատել այդ մասին
անոր սորվեցուցածէն հետեւեալ խօսքերը.—

«Եւ Յիսուս պատասխան տալով՝ անոնց ըսաւ,
Դուք մոլորած էք, որ ոչ գիրքերը գիտէք՝ եւ ոչ
Աստուծոյ զօրութիւնը :» Մատ. ԻԲ. 29 :

«Եւ անիկա ըսաւ անոր, Թէ որ Մովսէսին ու
մարգարէներուն մօտիկ չեն ընել, ոչ ալ թէ որ
մեռելներէն մէկը յարութիւն առնելու ըլլայ, պի-
տի համոզուին :» Դուկ. ԺԶ. 31 :

«Անատենը անոնց միտքը բացաւ որ գիրքերը
հասկընան :» Դուկ. ԻԴ. 43 :

«Գիրքերը քննեցէք, ինչու որ դուք անոնցմով
կը սեպէք յաւիտենական կեանքը ունենալ, եւ բուն
անոնք են որ ինծի համար կը վկայեն :» Յովհ. Ե. 39 :

«Վասն զի թէ որ դուք Մովսէսին հաւատայիք,
ինծի ալ պիտի հաւատայիք, ինչու որ անիկա ին-
ծի համար գրեց : Բայց թէ որ անոր գրածներուն
չէք հաւատար, իմ խօսքերուս ինտո՞ր պիտի հա-
ւատաք :» Յովհ. Ե. 46, 47 :

Պօղոս առաքեալ առ Տիմոթէոս գրած թուղթին մէջ կ'ըսէ. —

«Նաեւ քու մանկութենէդ 'ի վեր սուրբ գիրքերը գիտես, որոնք կրնան իմաստուն ընել քեզ փրկուելու՝ Գրիստոս Յիսուսի վրայ եղած հաւատքովը: Բոլոր Գիրքը Աստուծոյ շունչն է, եւ օգտակար է սորվեցնելու, յանդիմանելու, շիտկելու ու արդարութեան խրատելու համար:» Բ Տիմ. Գ. 15, 16:

ԴՐԱԽՏԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

Սուրբ Օրուան մասին սկզբնական հրամանն էր, որ Աստուած տուաւ ստեղծագործութեան ատենը, գրուած է Ծն. Բ. 3 համարին մէջ. —

«Եւ օրհնեց Աստուած եօթներորդ օրը, ու սրբեց զանիկա. ինչու որ անոր մէջ հանգստացաւ իր ամէն գործքերէն՝ որ Աստուած ստեղծեց ու ըրաւ:» Ծն. Բ. 3:

Ստեղծագործութեան վերջին գործը մարդն էր, որ շինուեցաւ վեցերորդ օրը, նախընթաց օրը այն օրուան որ օրհնուեցաւ ու սրբուեցաւ Աստուծոյ կողմէ և սահմանուեցաւ Սուրբ Օր ըլլալու: Վասն որոյ, Եղեմի պարտէզին մէջ մարդուն աշխատութեան առաջին շաբաթէն առաջ, մարդը վայելեց հանգստեան

այն Սուրբ Օրը զոր օրհնած ու սրբած էր իր Ստեղծիչը: Այս նախնական Սուրբ Օրը այն Սուրբ Օրն էր զոր պահեցին Ադամ, Հաբէլ, Ենովք, Նոյ, Աբրահամ, Իսահակ, և Յակոբ ու Յակոբի որդիքը երբ Եգիպտոս իջան:

Աստուածաշունչը չըսեր թէ Յակոբի որդիքը Եգիպտոս ընկած ատեն Սուրբ Օր բռնեցին կամ ոչ: Թերեւս ամենէն ուղիղ տեսութիւնը պիտի ըլլայ սա թէ անոնց մէջէն աստուածաւախները մեծարեցին Աստուծոյ հրամանը, մինչ անոնց յոյժ մեծ մասը կըրնան զանց ըրած ըլլալ այդպէս ընել: Եգիպտացւոց՝ Խորայէլացիներէն պահանջած աշխատութիւնը անպատճառ չէր արգիլեր Սուրբ Օրուան պահուիլը, վասն զի աշխատութիւնը օրական աշխատութիւն չէր, այլ որոշեալ չափ մը որ կրնար կատարուիլ երբ որ ուզուէր: Եւ Խորայէլացիք կրնան հասկցած ըլլալ, ինչպէս անկէ ի վեր հասկցած են մարդիկ, թէ աւելի շարունական գործ կրնայ կատարուիլ վեց օր աշխատելով ու մէկ օր հանգչելով, քան եօթը օր անընդհատ աշխատելով. թէ Սուրբ Օրուան հանգիստը կորուստ չէ, այլ շահ և թէ Աստուծոյ օրէնքը, մինչեւ անգամ այս մասին, ինչպէս նաեւ ամէն ուրիշ մասամբ, զայն գործադրողներուն օգտակար է:

Թէեւ տասը պատուիրանները յայնժամ տրուած չէին Սինայ լեռան վրայէն, սակայն ասոր համար կարծելու չենք թէ Աստուծոյ օրէնքները անծանօթ էին: Արդարեւ հակառակը յուցնող ապացոյցներ կան, ինչպէս Յովսեփի պատասխանը Պետափրեսի կնոջ երբ սա փորձեց չնուծիւն գործել տալ իրեն՝ բացորոշ կերպով կ'ապացուցանէ, — “Ես ինչպէս աս չարութիւնը ընեմ ու Աստուծոյ դէմ մեղանչեմ,” թէեւ Աստուածաշունչին մէջ գրուած չենք գտներ թէ չնուծեան դէմ պատուէրը տրուած էր յայնժամ:

ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

ՀՐԷԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Իսրայելի որդւոց եգիպտոսէ դառնալէն ետեւ՝ մեր Արարչին կողմէ Սուրբ Օրուան սրբուելէն 2,500 տարիի չափ ետքը, ելից ժ. 2. 15-30 համարներուն մէջ գրուած է. —

«Ու երբոր Իսրայելի որդիքը տեսան, իրարու ըսին, Ինչ է աս. քանզի ինչ ըլլալը չէին գիտեր. ու Մովսէս ըսաւ անոնց, Աս է ան հացը՝ որ Տէրը ձեզի ուտելու տուաւ: Տէրոջը պատուիրած բանը աս է. ժողովեցէք անկէ ամէն մէկերնիդ իր կերածին չափ. ամէն մէկերնիդ իր վրանին մէջ եղող-

ներուն համար՝ ձեր հոգիներուն համարանքին նայելով՝ մարդ զուլս մէյմէկ օմէր առնէք: Եւ Իսրայելի որդիքը այնպէս ըրին. եւ որը շատ ու որը քիչ ժողվեց: Եւ երբ օմէրով կը չափէին, շատ ունեցողինը չաւելցաւ, ու քիչ ունեցողինը չպակսեցաւ. ամէն մէկը իր կերածին չափ ժողվեց: Եւ Մովսէս ըսաւ անոնց, Մէկը անկէ մինչեւ առտու չպահէ: Բայց մտիկ չըրին Մովսէսին, հապառմանք թողուցին անկէ մինչեւ առտու, եւ որդնուտեցաւ ու հոտեցաւ. եւ Մովսէս բարկացաւ անոնց: Եւ ամէն առտու կը ժողվէին անկէ ամէն մէկը իր կերածին չափ. ու արեւը տաքցածին պէս կը հալէր: Եւ եղաւ որ վեցերորդ օրը կրկնապատիկ ուտելիք՝ այսինքն ամէն մէկուն համար երկու օմէր ժողվեցին. եւ ժողովքին բոլոր իշխանները եկան ու պատմեցին Մովսէսին: Եւ անիկա ըսաւ անոնց, Աս է Տէրոջը ըսածը. Վաղը հանգստութեան սուրբ շաբաթն է Տէրոջը. ինչ որ պիտի եփէք՝ եփեցէք, եւ ինչ որ պիտի եռացընէք՝ եռացուցէք, ու ինչ որ կ'աւելնայ՝ ձեզի համար առտուան պահուելու թողուցէք: Եւ անիկա առտուան թողուցին՝ Մովսէսին հրամայածին պէս. եւ ոչ հոտեցաւ, ոչ ալ անոր մէջը որդ եղաւ: Եւ Մովսէս ըսաւ, Այսօր կերէք ան, ինչու որ այսօր շաբաթ է Տէրոջը. այսօր դաշտին մէջ անկէ պիտի չգրտնէք: Վեց օր պիտի ժողվէք անիկա. բայց եօթներորդ օրը՝ որ շաբաթ է, պիտի չգտնուի: Եւ եղաւ որ եօթներորդ օրը ժողովուրդէն ոմանք ժողվելու եկան, ու չգտան: Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին, Մինչեւ երբ չէք ուղեր պահել իմ պատուիրանքներս ու օրէնքներս: Նայեցէք որ Տէրը տուաւ ձեզի

չաբաթը, անոր համար վեցերորդ օրը ինքը ձեզի երկու օրուան հաց կու տայ. ամէն մէկերնիդ իր տեղը թող նստի. մէկը իր տեղէն չելլէ եօթնե-
րորդ օրը: Եւ ժողովուրդը հանգստացաւ եօթնե-
րորդ օրը:» Եւ. Ժ. 2. 13—30:

Ասիկա իրաւամբ կրնայ համարուիլ Հրէից համար չաբաթի Սուրբ Օրուան հաստա-
տումը, յորում, իրենց ծիսական օրէնքին հա-
մեմատ, վեց օրուան աշխատութեան կը յաջոր-
դէր երկրպագութեան ու հանգիստի օրը: Ոչ միայն հաղորդեց Աստուած այս հրամանը,
այլ պահել տուաւ զայն Իսրայէլացւոց՝ ա-
նապատին մէջ անոնց ճամբորդութեան ատե-
նը, եօթներորդ օրը անոնց չղրկելով մանա-
նայ և նախընթաց, վեցերորդ, օրը սովորա-
կան քանակութեան կրկինը զրկելով. այսպէս
տպաւորելով բոլոր ժողովուրդին վրայ, զորս
հոգածութեամբ կերակրած էր, Սուրբ Օր-
ուան սրբազան յիշատակը:

Հիմա կու գանք Սինայ լեռան վրայէն օրէն-
քին տրուելուն պատմութեան: Մովսէսի գրած
մանրամասնութիւնները վսեմ ու մեծաշուք
են, պատկառելի է Աստուծոյ ներկայութեան
արտայայտութիւնը: Ցաւալի է որ Հրէից ազ-
գին միջոցով մարդկութեան տրուած Տաս-
նաբանեայ սքանչելի Պատուիրանները այս-

չափ անգիտացուած են և տակաւին կ'ան-
գիտացուին:

«Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին, Ահա ես քեզի կու
գամ թանձր ամպի մը մէջ, որ ժողովուրդը լսէ՝
երբոր ես քեզի հետ խօսիմ, ու նաեւ յաւիտեան
քեզի հաւատայ: Եւ Մովսէս ժողովուրդին խօսքե-
րը Տէրոջը պատմեց: Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին,
Գնա ժողովուրդին, եւ զանոնք սրբէ այսօր ու
վաղը, եւ թող իրենց լաթերը լուան, ու երբորդ
օրուան համար պատրաստ ըլլան. քանզի երբորդ
օրը Տէրը բոլոր ժողովուրդին աչքին առջեւը Սի-
նայ լեռանը վրայ պիտի իջնէ:» Եւ. Ժ. 9—11:

«Եւ եղաւ որ երբորդ օրը առտուանց որոտում-
ներ ու կայծակներ կ'ըլլային, եւ թանձր ամպ մը
կար լեռանը վրայ, ու խիստ սաստիկ փողի ձայն
մը, եւ բանակին մէջ եղած բոլոր ժողովուրդը
զարհուրեցաւ: Եւ Մովսէս բանակէն Աստուծոյ
առջեւը հանեց ժողովուրդը, ու անոնք լեռանը
տակը կայնեցան: Եւ Սինայ լեռը բոլորովին կը
մխար, ինչու որ Տէրը անոր վրայ կրակով իջաւ,
ու անոր մուխը հնոցի մուխի պէս կ'ելլէր, եւ բո-
լոր լեռը սաստիկ կը դողար: Եւ քանի որ փողին
ձայնը շատ կը սաստկանար, Մովսէս խօսեցաւ, ու
Աստուած ձայնով մը անոր պատասխան տուաւ:»
Եւ. Ժ. 16—19:

«Եւ Աստուած աս բոլոր խօսքերը զրուցեց՝ ը-
սելով, Ես եմ Եհովայ քու Աստուածդ՝ որ քեզ Ե-
գիպտոսի երկրէն՝ ծառայութեան տունէն հանեցի:

«Ինծմէ զատ ուրիշ աստուածներ չունենաս :
«Դու ընդ ինքեզ չլինես, ոչ ալ վերը երկ-
նից մէջ՝ կամ վարը երկրի վրայ՝ կամ երկրին տա-
կի շուրհերուն մէջ եղած բաներուն մէկ նմանու-
թիւնը. անոնց երկրպագութիւն չընես ու զանոնք
չպաշտես. ինչու որ ես քու Տէր Աստուածդ նա-
խանձոտ Աստուած եմ, որ կը հատուցանեմ հայ-
րերուն անօրէնութիւնը որդւոցը վրայ՝ մինչեւ ա-
նոնց երրորդ ու չորրորդ ազգը՝ որ կ'ատեն զիս-
եւ կ'ողորմիմ անոնց մինչեւ հազար ազգը՝ որ կը
սիրեն զիս ու իմ պատուիրանքներս կը պահեն :

«Տէրով քու Աստուծոյդ անունը պարապ տե-
ղը բերանդ չառնես. ինչու որ Տէրը իր անունը
պարապ տեղը բերան առնողը անմեղ պիտի չսեպէ :

«Հանգստութեան օրը միտքդ բեր՝ անիկա սուրբ
պահելու համար : Վեց օր պիտի աշխատիս, ու
բոլոր գործդ ընես. բայց եօթներորդ օրը Տէրով
քու Աստուծոյդ հանգստութեան օրն է. ան օրը
գործ մը չգործես, ոչ դուն՝ ոչ քու որդիդ՝ ոչ քու
աղջիկդ՝ ոչ քու ծառադ ու աղախինդ՝ ոչ քու ա-
նասունդ՝ ոչ ալ տանդ մէջ եղած օտարականդ.
Քանզի Տէրը վեց օրուան մէջ ըրաւ երկինքը ու
երկիրը, ծովը ու բոլոր անոնց մէջ եղածները, եւ
եօթներորդ օրը հանգստացաւ. անոր համար Տէրը
օրհնեց հանգստութեան օրը ու սրբեց զանիկա :

«Պատուէ քու հայրդ ու մայրդ, որ քու օրերդ
երկար ըլլան ան երկրին վրայ՝ որն որ քու Տէր
Աստուածդ կու տայ քեզի :

«Սպանութիւն մի ընեմ :

«Շնութիւն մի ընեմ :

«Գողութիւն մի ընեմ :

«Բու զրացիիդ դէմ սուտ վկայութիւն մի ընեմ :

«Բու զրացիիդ տանը մի ցանկար. քու զրա-
ցիիդ կնկանը՝ կամ անոր ծառային՝ կամ անոր ա-
ղախինին՝ կամ անոր եղին՝ կամ անոր իշուն՝ եւ
քու զրացիիդ ամենեւին մէկ բանին մի ցանկար :

«Եւ բոլոր ժողովուրդը կը տեսնէին որոտում-
ները ու կայծակները եւ փողին ձայնը ու լեռանը
մխալը : Եւ երբ ժողովուրդը տեսաւ, ետ քաշուե-
ցաւ ու հեռու կայնեցաւ. եւ ըսին Մովսէսին,
Դուն խօսէ մեզի հետ, ու մտիկ կ'ընենք. բայց
Աստուած թող չխօսի մեզի հետ՝ որ չմեռնինք : Եւ
Մովսէս ըսաւ ժողովուրդին, Մի վախճաք. ինչու
որ Աստուած ձեզ փորձելու եկաւ, անանկ որ ա-
նոր վախը ձեր առջեւ ըլլայ, որ չմեղանչէք : Եւ
ժողովուրդը հեռու կայնեցաւ. ու Մովսէս մօտե-
ցաւ ան թանձր խաւարին՝ ուր որ Աստուած էր :

«Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին, Ասանկ պիտի ըսես
Իսրայէլի որդւոցը, Դուք տեսաք որ ձեզի հետ
երկինքէն խօսեցայ :» Եւ. Ի. 1—22 :

«Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին, Լեռը ելիւ ինծի,
ու հոն կայնէ, եւ պիտի տամ քեզի քարեղէն տախ-
տակները ու իմ զրած օրէնքս եւ պատուիրանք-
ներս՝ որ անոնց սորվեցնես :» Եւ. Ի. 12 :

«Եւ երբոր Սինայ լեռանը վրայ Մովսէսին հետ
խօսիլը լմացուց, վկայութեան երկու տախտակնե-
րը տուաւ անոր, Աստուծոյ մատովը գրուած քա-
րէ տախտակներ :» Եւ. ԼԱ. 18 :

«Եւ եղաւ որ բանակին մօտենալով՝ որթը ու

պար բռնողները տեսածին պէս, Մովսէսին բարկութիւնը բորբոքեցաւ. ու տախտակները իր ձեռքէն նետեց, ու լեռանը վարի դին կոտորտեց զանոնք:» Եւ. ԼԲ. 19.

«Եւ Տէրը ըսաւ Մովսէսին, Գեղի երկու քարէ տախտակներ կոփէ առջիններուն պէս. ու ան տախտակներուն վրայ պիտի գրեմ առջի տախտակներուն վրայի խօսքերը՝ որ անոնք դուն կոտորտեցիր: Եւ առտուան համար պատրաստ եղիր, ու առտուանց Սինայ լեռը եիր, եւ հոն լեռանը գըլուխը առջեւ կայնէ:» Եւ. ԼԴ. 1, 2:

«Եւ անիկա հոն կեցաւ Տէրոյն հետ քառասուն օր ու քառասուն գիշեր. ոչ հաց կերաւ՝ ոչ ալ ջուր խմեց. եւ տախտակներուն վրայ ուխտին խօսքերը գրեց՝ այսինքն տասը պատուիրանքները:» Եւ. ԼԴ. 28:

«Տէրը լեռանը վրայ կրակին մէջէն մեղի հետ դէմ առ դէմ խօսեցաւ. (ու ես անատենը Տէրոյն ու ձեր մէջը կայնեցայ, որ Տէրոյն խօսքերը ձեզի պատմեմ. վասն զի դուք կրակէն վախնալով լեռը չեղաք.) եւ ըսաւ, Ես եմ Եհովայ քու Աստուածդ՝ որ քեզ Եգիպտոսի երկրէն՝ ծառայութեան տունէն հանեցի:

«Ինծմէ զատ ուրիշ աստուածներ չունենաս:

«Դուն քեզի կուռք չիմես, ոչ ալ վերը երկնից մէջ՝ կամ վարը երկրի վրայ՝ կամ երկրին տակի ջուրերուն մէջ եղած բաներուն մէկ նմանութիւնը. անոնց երկրպագութիւն չընես, ու զա-

նոնք չպաշտես. ինչու որ ես քու Տէր Աստուածդ՝ նախանձոտ Աստուած եմ, որ կը հատուցանեմ հայերուն անօրէնութիւնը որդւոցը վրայ՝ մինչեւ անոնց երրորդ ու չորրորդ ազգը՝ որ կ'առնէ զիս. եւ կ'ողորմիմ անոնց մինչեւ հազար ազգը՝ որ կը սիրեն զիս ու իմ պատուիրանքներս կը պահեն:

«Տէրոյն քու Աստուծոյդ անունը պարապ տեղը բերանդ չառնես. ինչու որ Տէրը իր անունը պարապ տեղը բերան առնողը անմեղ պիտի չսեպէ:

«Հանգստութեան օրը զգուշութիւն ըրէ սուրբ պահելու, ինչպէս որ քու Տէր Աստուածդ քեզի պատուիրեց: Վեց օր պիտի աշխատիս ու բոլոր գործքդ ընես. բայց եօթներորդ օրը Տէրոյն քու Աստուծոյդ հանգստութեան օրն է. ան օրը գործ մը չգործես, ոչ դուն ոչ քու որդիդ, ոչ քու աղջիկդ, ոչ քու ծառադ ու աղախինդ, ոչ քու եզդ ու էշդ, ոչ քու ամէն անասունդ, ոչ ալ քու տանըդ մէջ եղած օտարականդ, որ քու ծառադ ու աղախինդ ալ քեզի պէս հանգստանայ. եւ միտքդ բերես որ դուն Եգիպտոսի երկրին մէջ ծառայ էիր, ու քու Տէր Աստուածդ զօրաւոր ձեռքով ու բարձր բազուկով քեզ անկէ հանեց. անոր համար քու Տէր Աստուածդ քեզի պատուիրեց որ հանգստութեան օրը պահես:

«Պատուէ քու հայրդ ու մայրդ. ինչպէս որ քու Տէր Աստուածդ քեզի պատուիրեց, որ քու օրերդ երկար ըլլան, ու քեզի ազնի ըլլայ ան երկրին վրայ՝ որն որ քու Տէր Աստուածդ քեզի կու տայ:

«Սպանութիւն մի ըներ:

«Ու շնութիւն մի ըներ:

«Եւ գողովթիւն մի ընեք :

«Ու քու զրացիիդ դէմ սուտ վկայութիւն մի ընեք :

«Եւ քու զրացիիդ կնկանը մի ցանկար . քու զրացիիդ տանը՝ կամ անոր արտին՝ կամ անոր ծառային՝ կամ անոր աղայինին՝ կամ անոր եղին կամ անոր իշուն՝ եւ քու զրացիիդ ամենեւին մէկ բանին մի ցանկար :

«Տէրը աս խօսքերը լեռանը վրայ կրակին, ամալին ու մառախուղին մէջէն բարձր ձայնով ձեր բոլոր ժողովքին զրուցեց, եւ ուրիշ բան չաւելցուց . ու երկու հատ քարէ տախտակի վրայ գրեց զանոնք, ու ինծի տուաւ : Իսկ լեռանը կրակով վառած ատենը, երբոր խաւարին մէջէն ան ձայնը լսեցիք, իմ քովս եկաք դուք, այսինքն ձեր ցեղերուն բոլոր զխաւորները եւ ձեր ծերերը, ու ըսիք, Ահա մեր Տէր Աստուածը իր փառքը ու մեծութիւնը մեզի ցուցուց, ու անոր ձայնը կրակին մէջէն լսեցինք . այսօր տեսանք որ Աստուած մարդուն հետ խօսեցաւ, ու մարդը ողջ մնաց : Եւ հիմա մենք ինչո՞ւ մեռնինք . (քանզի աս մեծ կրակը մեզ պիտի սպառէ .) Թէ որ մենք մեր Տէր Աստուծոյն ձայնը մէյմըն ալ լսելու ըլլանք, պիտի մեռնինք : Վասն զի բոլոր մարմինէն ո՞վ է որ կըրակի մէջէն խօսող կենդանի Աստուծոյն ձայնը մեզի պէս լսեց ու ողջ մնաց : Դուռն մօտեցիր եւ մեր Տէր Աստուծոյն բոլոր ըսելու խօսքերը լսէ, ու մեր Տէր Աստուծոյն քեզի հետ ինչ որ խօսի, դուն մեզի ըսէ . մենք մօտիկ կ'ընենք ու կը տարենք, եւ Տէրը մեր խօսքերուն ձայնը լսեց, երբոր դուք ինծի հետ կը խօսէիք, ու Տէրը ինծի

ըսաւ, Աս ժողովուրդին քեզի ըսած խօսքերուն ձայնը լսեցի . անոնց ամէն ըսածը շիտակ է : Երանի թէ անոնց սիրտն ալ անանկ ըլլար, որ ինծմէ վախճալով իմ բոլոր պատուիրանքներս միշտ պահէին, որ իրենց աղէկ ըլլար՝ ու իրենց որդւոցն ալ յաւիտեան : » Բ. Օր. Ե. 4—29 :

«Երբոր ես լեռը ելայ, որ քարեղէն տախտակները առնեմ, այսինքն Տէրոջը ձեզի հետ ըրած ուխտին տախտակները, քառասուն օր ու քառասուն գիշեր լեռը կեցայ . ոչ հաց կերայ եւ ոչ ջուր խմեցի . անատենը Տէրը տուաւ ինծի Աստուծոյ մատովը գրուած երկու քարեղէն տախտակները . ու անոնց վրայ գրուած էին բոլոր ան խօսքերը, որոնք ժողովքին օրը լեռանը վրայ կրակին մէջէն Տէրը ձեզի զրուցեց : Արդ քառասուն օրէն ու քառասուն գիշերէն ետքը Տէրը երկու քարեղէն տախտակները՝ այսինքն ուխտին տախտակները ինծի տուաւ : Եւ Տէրը ինծի ըսաւ, Ել ու շուտով ասկէ վար իջիր, քանզի ապականեցաւ քու ժողովուրդդ՝ որ Եգիպտոսի երկրէն հանեցիր . իմ պատուիրած ճամբայէս շուտով խոտորեցան, իրենց ձուլածոյ կուռք շինեցին : Ու նաեւ Տէրը ինծի հետ խօսելով ըսաւ, Ես աս ժողովուրդին նայեցայ, եւ անա խստապարանոց ժողովուրդ մըն է ան . թող տուր զիս՝ որ զանոնք կորսնցընեմ, ու անոնց անունը երկնից տակէն բնաջինջ ընեմ, եւ քեզ անոնցմէ զօրաւոր ու բազմաթիւ ազգ մը պիտի ընեմ :

«Անատենը ես դարձայ լեռնէն վար իջայ . ու լեռը կրակով կ'այրէր, եւ ուխտին երկու տախ-

63773-67

տակները երկու ձեռքերուս վրան էին : Ետքը նա-
յեցայ տեսայ որ ձեր Տէր Աստուծոյն գէմ մեղք
գործելով՝ ձեզի ձուլածոյ որթ շիներ էիք, Տէրոջը
ձեզի պատուիրած ճամբայէն շուտով խոտորեր էիք.
անատենը ան երկու տախտակները բռնեցի, ու
իմ երկու ձեռքերուս վրայէն վար նետեցի, եւ
ձեր աչքերուն առջեւը զանոնք կոտորեցի : Ետքը
առջինին պէս Տէրոջը առջեւը աղաչեցի քառասուն
օր ու քառասուն գիշեր . ոչ հաց կերայ ոչ ալ
ջուր խմեցի, ձեր գործած բոլոր մեղքին համար .
վասն զի Տէրոջը առջեւը չարութիւն ընելով զա-
նիկա բարկացուցեր էիք . քանզի վախցայ ան սոս-
կալի բարկութենէն՝ որով Տէրը ձեր վրայ բարկա-
ցաւ ձեզ կորսնցընելու համար . սակայն Տէրը ան
անգամին ալ ինծի լսեց : » Բ. Օր. Թ. 9-19 :

«Անատենը Տէրը ինծի ըսաւ, Գեզի առջիննե-
րուն պէս երկու հատ քարէ տախտակներ կոփէ,
ու լեռը ինծի ելիր, ու նաեւ քեզի մէկ փայտէ
տապանակ մը շինէ . եւ տախտակներուն վրայ
քու կոտրած առջի տախտակներուդ վրայի խօս-
քերը պիտի գրեմ, ու զանոնք տապանակին մէջը
գնես : Ուստի ես Սատիմի փայտէ տապանակ մը
շինեցի, ու առջինին պէս երկու հատ քարէ տախ-
տակներ կոփեցի, ու ան երկու տախտակները
ձեռքս առնելով լեռը ելայ : Եւ տախտակներուն
վրայ առջի գրուածքին պէս ան տասը խօսքերը
գրեց, որոնք Տէրը ձեզի լեռանը վրայ կրակին մէ-
ջէն խօսեցաւ ժողովքին օրը, եւ Տէրը զանոնք
ինծի տուաւ : Անկէ զառնալով լեռնէն վար իջայ,
ու տախտակները շինած տապանակիս մէջը դրի

որ ան տեղը կենան, ինչպէս որ Տէրը ինծի պատ-
ուիրեց : » Բ. Օր. Ժ. 1-5 :

Տասը պատուիրաններուն մէջ Աստուած
տեւէ զանաղանութիւն ըրած չէ . ամէն մէկ
պատուիրան նոյնչափ կարեւոր է, նոյն ժամա-
նակը խօսուած է և նոյն քարէ տախտակին
վրայ փորուած է : Ո՞վ կրնայ ձեռնարկել
անջատելու Աստուծոյ միացուցածը, բարեփո-
խելու ամէն օրէնքի գերագոյն Հեղինակին
գործը : Սոյն պատուիրաններուն մէջ Սուրբ
Օրուան ակնարկողը առաջին տեղը կը բռն-
նէ, քանի որ Աստուածութեան ակնարկող-
ներէն անմիջապէս ետքը կու գայ : Ո՞ր-
քան վեհ են Աստուծոյ գրած խօսքերը —
“Հանգստութեան օրը միտքդ բեր՝ անիկա
սուրբ պահելու համար,” և ո՞րքան տխրաղ-
դեցիկ է մարդկային սրտին չարութիւնը ո-
րով չկատարեր ամէն բանի Արարչին այսքան
որոշ հրամանը : Շատեր որ կը դաւանին թէ
Սուրբ Գիրքը Աստուծոյ խօսքը կ’ընդունին,
զանցառու կը գտնուին Սուրբ Օրը պահե-
լու մասին, զայն հանգստեան օր կոչելով . և
կը մոռնան թէ գրուած է, “Հանգստութեան
օրը միտքդ բեր՝ անիկա սուրբ պահելու հա-
մար,” և թէ “Եօթներորդ օրը Տէր” և “Ա-
հարհարհ” հանգստութեան օրն է :” Այսպէս

Թենէ դադրիլ միայն մէկ մասն է Սուրբ Օրուան նկատմամբ քրիստոնէին պարտակա- նութեան, այն օրուան զոր Երրեակ եւ մի Աստուածը օրհնեց ու սրբեց ստեղծագործու- թեան ատենը:

Ուշադրութեան արժանի է թէ չորրորդ պատուիրանքին խօսքերը այնպէս մը գրուած են որ կը յարմարին թէ՛ աշխարհի համար ստեղծագործութեան ատեն մեր Արարչին կողմէ սրբագործուած Սուրբ Օրուան և թէ՛ Երրեակ և մի Աստուծոյն՝ իրենց մասնաւոր տնտեսութեան միջոցին պահելու համար Հրե- եաներուն հրամայած Սուրբ Օրուան: Նաև կը տեսնենք որ Սուրբ Օրուան ակնարկող պատ- ուիրանը Տասնաբանեայի մէջ միակն է որուն վրայով ատկէ առաջ գրուած է Աստուծա- շունչին մէջ, — այդպիսի հրաման ասկէ շատ առաջ տրուած էր մեր նախածնողներուն, և պարտաւորիչ եղած էր իրենց բոլոր սերուն- դին: Ո՛րքան ճշմարտութենէ հեռի է անոնց տրամաբանութիւնը որ կը պնդեն թէ Չորրորդ պատուիրանը միայն Հրեաներո՛ւն համար է, մինչ իրողութիւնը սա է որ այդ է այն պատ- ուիրանը որ մասնաւորաբար նշանակուած է իբրեւ ամբողջ մարդկային ազգին վերաբե- ղող, և տրուած է մեր Ստեղծողին կողմէ,

Հրէական ազգին գոյութեան սկսելէն իբր 2,500 տարի առաջ: Դարձեալ, միակ պատուի- րանն է որուն կցուած է “Միտքդ բեր” բառը, որով Աստուած բացառիկ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ այս աստուածային հրամանին ատկէ առաջ գոյութիւն ունենալուն, և անոր պահ- ուիլը պատշաճաբար յիշուելու պարտականու- թեան: Եւ եթէ բանանք Մատ. Ի. 20 հա- մարը, պիտի տեսնենք թէ նոյն իսկ Աստու- ծոյ Որդին երկրիս վրայ գտնուած ատեն իր աշակերտներուն սորվեցուց միտք բերել Սուրբ Օրը, և հրահանգ տուաւ անոնց աղօթել որ իրենց փախչիլը Երուսաղէմ՝ դատապար- տուած քաղաքէն — որուն կործանումը ա- ռաջուրնէ յայտարարած էր անոնց — տեղի չունենար այդ սրբուած օրը: որով չարդիւեր անոնց այդ օրը փախչիլը երբ անհրաժեշտ ըլլար, այլ կը սորվեցնէ թէ միջոցներ ձեռք առնուելու են որ որչափ կարելի է Սուրբ Օրը չպղծուի անհրաժեշտ գործերով — կը սորվե- ցնէ իրեն աշակերտներուն, որպէս սորված էին Հրեաները այսքան դարեր առաջ, հան- գրաստութեան օրը միտք բերել՝ անիկա սուրբ պահելու համար:

Թու. ԺԵ. 27—29 համարին մէջ, Տէրօջը կողմէ կը սահմանուի տգիտութեամբ մեղան-

չողին մեղքի պատարագը : 30, 31 համար-
ներուն մէջ, Տէրը կը յայտարարէ թէ յան-
դգնութեամբ մեղք գործողը պիտի կորսուի ,
“ Տէրոյը խօսքը արհամարհելուն ու անոր
պատուիրանքը զանց ընելուն համար : ”

Անմիջապէս յաջորդող, այսինքն թու. ԺԵ.
32—36 համարներուն մէջ, կը պատմուի մար-
դու մը վրայ որ Սուրբ Օրը փայտ կը ժող-
վէր : Յանդգնութեամբ կը մեղանչէր, և պատ-
ուիրանքը կ'արհամարհէր, և իրեն դէմ Տէ-
րոյը մասնաւոր դատաստանը սա էր որ քար-
կոծուի : Ասիկա մահապարտի հրապարակային
սպանման առաջին արձանագրուած դէպքն է :

Հետեւեալն է վերի համարներուն խօսքերը . —

« Եւ թէ որ անձ մը սխալմամբ մեղք գործէ ,
անատենը մեղքի պատարագի համար մէկ տարե-
կան էգ այժ մը պիտի բերէ . եւ քահանան քա-
ւութիւն պիտի ընէ սխալմամբ մեղք գործող ան-
ձին համար . երբոր Տէրոյը առջեւը սխալմամբ
մեղք գործէ , անոր համար քաւութիւն պիտի ընէ ,
ու անոր թողութիւն ըլլայ : Սխալմամբ մեղք գոր-
ծողին համար՝ թէ Իսրայէլի որդւոց մէջի բնակին
համար , եւ թէ անոնց մէջը պանդխտացած օ-
տարականին համար , մէկ օրէնք պիտի ունենաք :
Բայց ան անձը որ յանդգնութեամբ բան մը
կ'ընէ , թէ երկրին բնակը ըլլայ եւ թէ օտարական ,
անիկա Տէրը կը նախատէ . ան անձը իր ժողովուր-
դին մէջէն պիտի կորսուի : Տէրոյը խօսքը արհա-

մարհելուն ու անոր պատուիրանքը զանց ընելուն
համար ան անձը անշուշտ պիտի կորսուի . անոր
անօրէնութիւնը իր վրան պիտի ըլլայ : Եւ երբ
Իսրայէլի որդիքը անապատն էին , մարդ մը գտան
որ շաբաթ օրը փայտ կը ժողվէր : Եւ անոնք որ
փայտ ժողվելու վրայ գտան զանիկա , Մովսէսին
ու Ահարոնին եւ բոլոր ժողովքին առջեւը բե-
րին : Եւ բանտարկեցին զանիկա , ինչու որ անոր
ինչ ընելիքնին ծանուցուած չէր : Եւ Տէրը ը-
սաւ Մովսէսին , Ան մարդը անպատճառ պիտի
մեռցուի . բոլոր ժողովքը բանակէն դուրս քա-
րերով պիտի քարկոծեն զանիկա : Եւ բոլոր ժո-
ղովքը Տէրոյը Մովսէսին պատուիրածին պէս՝ բա-
նակէն դուրս հանեցին զանիկա , եւ քարերով քար-
կոծեցին , ու մեռաւ : » Թու. ԺԵ. 27—36 :

— Այս համարներէն կը տեսնուի թէ ո՛ր-
քան ծանրակշիռ բան կը համարի նա որ է
ամենիմաստուն և ամենաբարի , յանդգնու-
թեամբ գործուած մեղքը , թէ՛ ըլլայ Սուրբ
Օրը պղծել թէ՛ ըլլայ ո եւ է ուրիշ կամաւոր
մեղք , և թէ ո՛րքան պէտք է որ մեր դա-
տողութիւնը իրենին հպատակեցնենք , և իր
խօսքերէն սորվինք ճշմարիտ իմաստութիւն ու
հնազանդութիւն :

Եւ ԼԱ. 12—17 համարներուն մէջ կը
դանենք հետեւեալ ազգու հատուածը . —

« Եւ Տէրը խօսեցաւ Մովսէսին ու ըսաւ , Զրու-

ցէ նաեւ Իսրայէլի որդւոցը՝ ըսելով, Անշուշտ իմ շաբաթներս պահէք. ինչու որ աս նշան մըն է իմ ու ձեր մէջտեղը ձեր ազգերուն մէջ, որ գիտնաք թէ ձեզ սուրբ ընող Տէրը ես եմ: Ուստի շաբաթը պահէք. ինչու որ ան ձեզի սուրբ է. ով որ զանիկա պղծէ՝ անշուշտ պիտի մեռնի. քանզի ամէն ով որ ան օրը գործ մը գործէ, ան անձը իր ժողովուրդին մէջէն պիտի կորսուի: Վեց օր գործ պիտի գործուի, բայց եօթներորդ օրը հանգստութեան շաբաթը սուրբ պիտի ըլլայ Տէրով: ով որ շաբաթ օրը գործ մը գործէ, անշուշտ պիտի մեռցուի: Անոր համար Իսրայէլի որդիքը պիտի պահեն շաբաթը, որ շաբաթը իրենց ազգերուն մէջ յաւիտենական ուխտ մը ընեն: Անիկա յաւիտենական նշան մըն է իմ ու Իսրայէլի որդւոցը մէջտեղը. քանզի Տէրը վեց օրուան մէջ ստեղծեց երկինքը ու երկիրը, եւ եօթներորդ օրը զադարեցաւ ու հանգստացաւ:» Եւ. ԼՍ. 12—17:

Աստուածաշունչին այս վերի հատուածը՝ Սուրբ Օրուան նկատմամբ հրահանգներով լեցուն է: Սուրբ Օրուան մասին տրուած պատուէրը շատ որոշ է, և անոր հնազանդութիւն կը պահանջուի նոյն իսկ Եհովայի հրամանով, Սուրբ Օրուան պղծուելուն մինչև իսկ մահու պատիժ սպառնացուելով: Ասիկա կատարեալ պատասխան մըն է անոնց որ կը սորվեցնեն թէ Սուրբ Օրը անցած է Հրէական տնտեսութեան հետ, վասն զի կը տես-

նենք որ (ԼՍ.) 16 համարը մասնաւոր կերպով կը յայտարարէ, “Անոր համար Իսրայէլի որդիքը պիտի պահեն շաբաթը, որ շաբաթը իրենց ազգերուն մէջ յաւիտենական ուխտ մը ընեն.” և դարձեալ, յաջորդ համարին մէջ, “Անիկա յաւիտենական նշան մըն է իմ ու Իսրայէլի որդւոցը մէջտեղը:” Երանի թէ փափաքէինք մեր սրտերուն մէջ, մենք ալ մաս ունենալ Աստուծոյ ու անոր զաւակաց միջեւ յաւերժական ուխտին մէջ, և երանի թէ Սուրբ Օրը մեր և մեր Աստուծոյն մէջտեղ նշան մը ըլլար յաւիտեան:

Մովսէսի գիրքերէն արդէն իսկ յիշուածներուն աւելցնենք հետեւեալ խօսքերը որ ուղղակի Սուրբ Օրուան կ'ակնարկեն. —

«Վեց օր քու գործդ գործէ, ու եօթներորդ օրը հանգստացիր, որ քու եզդ ու էշդ հանգստանայ, եւ քու աղախինիդ որդին ու օտարականը շունչ առնէ:» Եւ. ԻԴ. 12:

«Վեց օր պիտի գործես, ու եօթներորդ օրը հանգստանաս. թէ վարուցան ընելու եւ թէ հնձելու ատենը հանգստանաս:» Եւ. ԼԴ. 21:

Եւ Մովսէս ժողովեց Իսրայէլի որդւոցը բոլոր ժողովքը, ու ըսաւ անոնց, Ասոնք են անբաները որ Տէրը պատուիրեց որ անոնք ընէք: Վեց օր գործ գործուի, բայց եօթներորդ օրը սուրբ պիտի ըլլայ ձեզի՝ այսինքն հանգստութեան շաբաթ Տէ-

բոջը . ան օրը գործ գործողը պիտի մեռցուի . շաբաթ օրը ձեր բոլոր բնակարաններուն մէջ կրակ պիտի չվառէք :» Եւ. 16. 1—3 :

«Ձեր ամէն մէկը իր մօրմէն ու իր հօրմէն պիտի վախնայ . եւ իմ շաբաթներս պիտի պահէք . ես եմ Տէրը ձեր Աստուածը :» Դեւ. ԺԹ. 3 :

«Իմ շաբաթներս պահէք , ու իմ սրբարանս յարգէք . ես եմ Տէրը :» Եւ. ԺԹ. 30 :

«Եւ Տէրը խօսեցաւ Մովսէսին՝ ըսելով , Խօսէ Իսրայելի որդւոցը ու ըսէ անոնց , Տէրոջը տօները որ դուք սուրբ ժողով պիտի կոչէք , իմ տօներս ասոնք են . վեց օր գործ գործուի , բայց եօթներորդ օրը հանգստութեան շաբաթը ըլլալով սուրբ ժողով է . բնաւ գործ պիտի չգործէք . Տէրոջը շաբաթ պիտի ըլլայ ձեր բոլոր բնակութեանցը մէջ ,» Դեւ. ԻԳ. 1—3 :

«Իմ շաբաթներս պիտի պահէք , ու իմ սրբարանս յարգէք . ես եմ Տէրը :» Դեւ. ԻԶ. 2 :

Թագաւորաց Գ. գիրքին ԺԳ. գլխին մէջ պատմութիւն մը կայ թէ Աստուած Յուդայի ցեղէն մարգարէ մը ղրկեց մարգարէանալու սեղանի մը դէմ զոր Իսրայելի թագաւորը Յերոբոամ անգգամութեամբ կանգնած էր Բեթելի մէջ : Մարգարէն առ Աստուած իր սէրը ցուցուց իրեն եղած յանձնարարութիւնը կատարելով . թէեւ իր անձին մեծ վտանգ կար , որմէ իր Աստուծոյն ձեռքով հրաշխք

աղատուեցաւ : Նա Աստուծոյ հրամանին համեմատ բանի տեղ չդրաւ Յերոբոամի ո՛չ միայն բարկութիւնը , այլ նաեւ անոր յաջորդող վարձատրութիւնը : Սակայն երբ Բեթելի ստախօս մարգարէէն փորձուեցաւ անհնազանդ գտնուիլ , զո՛հ դնաց մարդու խաբէական խօսքին մօտիկ ընելով փոխանակ խստութեամբ մերժելու ականջ կախել ուէ խօսքի որ իրեն փորձութիւն կրնար ըլլալ անհնազանդ գտնուիլ Աստուծոյ հրամանին : Ամէն մարդ միտք պահելու է այս դասը երբ մարդոց տրամաբանութեամբ կը փորձուի առ Աստուած հնազանդութենէ խտորիլ : Աստուծոյ դրած ո եւ է հրամանի մէջ խառնուիլը մեր անձին փնաս կը բերէ : Այս դասը կը յարմարի ամենէն աւելի Աստուծոյ սա հրամանին թէ “Հանգստութեան օրը միտքդ բեր՝ անիկա սուրբ պահելու համար :”

Եսայի մարգարէն բացորոշաբար կը յայտարարէ Սուրբ Օրուան պահուելուն օրհնութիւնները թէ՛ օտարականին համար և թէ՛ Իսրայելի տանը համար : Ես. ԾԶ. 1—7 համարներուն մէջ գրուած է . —

«Տէրը այսպէս կ'ըսէ . Իրաւունքը պահեցէք ու արդարութիւն ըրէք , քանզի իմ փրկութիւնս դալու՝ ու արդարութիւնս յայտնուելու մօտ է : Երա-

նի ան մարդուն, որ ասիկա կ'ընէ, ու մարդու որդիին՝ որ ասիկա ամուր կը բռնէ, այսինքն չաբաթը կը պահէ ու զանիկա չպղծեր, եւ ամէն անիրաւութիւն ընելէն իր ձեռքը ետ կը պահէ։ Ու Տէրոջը յարող օտարականի որդին թող չգրուցէ, ըսելով, Տէրը զիս իր ժողովուրդէն բոլորովին զատեց. ու ներքինին ալ թող չըսէ, Ահա ես չոր ծառ մըն եմ։ Քանզի Տէրը այսպէս կ'ըսէ ան ներքիններուն, որոնք իմ շաբաթներս կը պահեն, եւ ինծի հաճոյ եղածը կ'ընտրեն, ու իմ ուխտիս մէջ հաստատ կը կենան. անոնց՝ իմ տանս մէջ եւ պարիսպներուս մէջ տղաքներէ ու աղջիկներէ աւելի աղէկ տեղ ու անուն պիտի տամ. անոնց յաւիտենական անուն պիտի տամ, որ պիտի չպակսի։ Եւ ան օտարականի որդիքը որ Տէրոջը յարեր են՝ անոր ծառայութիւն ընելու, Տէրոջը անունը սիրելու ու անոր ծառաներ ըլլալու համար, այսինքն ամէն անոնք որ շաբաթը կը պահեն ու չեն պղծեր, եւ իմ ուխտիս մէջ հաստատ կը կենան, զանոնք ալ իմ սուրբ լեռս պիտի բերեմ, եւ իմ աղօթքի տանս մէջ զանոնք պիտի ուրախացնեմ. անոնց ողջակէզները ու զոհերը իմ սեղանիս վրայ ընդունելի պիտի ըլլան, քանզի իմ տունըս բոլոր ազգերուն համար աղօթքի տուն պիտի կոչուի։» Ես. ԾԶ. 1—7։

Մարգարէն նաեւ որոշ կերպով կը ցուցնէ Սուրբ Օրը թէ՛ զուարճութենէ եւ թէ՛ աշխատութենէ ետ կենալու պարտականութիւնը։ Կը ծանուցանէ Աստուծոյ հրամանին հնազան-

դութեան հետեւանքները, եւ հնազանդութեան փոխարէն Աստուծոյ՝ օրհնութիւն տալու խոստումը։ Ես. ԾԶ. 13, 14 համարներուն մէջ կը գտնենք սա խօսքերը. —

«Թէ որ շաբաթը՝ իմ սուրբ օրս քու ցանկութիւնդ կատարելէն ոտքդ դարձնես, ու շաբաթը քու զուարճութիւնդ՝ եւ Տէրոջը նուիրուած օրը պատուական անուանես, ու զանիկա պատուես՝ քու ճամբաներուդ չհետեւելով, քու ցանկութիւնդ չկատարելով ու պարապ խօսք չխօսելով, աններդ չկատարելով ու պարապ խօսք չխօսնաս, եւ քեզ երկատեսնը Տէրոջմով պիտի ուրախանաս, եւ քեզ երկատեսնը Տէրոջմով պիտի հանեմ, ու քու հօրդ Յակոբին ժառանգութիւնը քեզի պիտի կերցնեմ. քանզի Տէրոջը բերանը խօսեցաւ։» Ես. ԾԶ. 13, 14։

Վերի երկու համարներուն մէջ Եսայի մարգարէն կը նկարագրէ Սուրբ Օրը իբրեւ Աստուծոյ սրբած օրը։ Անոր այսպէս ներկայացուիլը միտքերնուս հանելու չենք, թէ Սուրբ Օրը Աստուծոյ օրն է եւ սրբուած օր է։ Աստուծոյ հնազանդողները կը հրաւիրուին Սուրբ Օրը կոչել զուարճութիւն, Տէրոջը նուիրուած, պատուական, եւ մեծարել զայն, իրենց ճամբաներուն չհետեւելով, իրենց ցանկութիւնը չկատարելով ոչ ալ պարապ խօսք խօսելով։ Հաճոյք զգալու ենք պատուելով զնա որ է Տէր ամենից, մեր Արարիչը ու մեր Աստուածը, եւ ցուցնելու ենք թէ կը սիրենք

զնա՝ հնազանդելով իրեն և սուրբ պահելով այդ օրը զոր ինք սրբած է և իրը կոչած է, այդ օրը չընելով աւելորդ խօսակցութիւն և այն զուարճութիւններն ու զբօսանքները որ, թէև նուազ անփնաս են շաբթուան վեց օրերուն մէջ, զանց առնուելու են Սուրբ Օրուան մէջ մեր Աստուծոյն յայտնի կամքին անհնազանդութիւն ըլլալը զգացուելով:

Երեմիա մարգարէն մասնաւոր կերպով կը յայտարարէ Սուրբ Օրուան պատուէրին հնազանդութեան վարձատրութիւնը, և այդ պատուէրին անհնազանդութեան պատիժը, հետեւեալ խօսքերով, որ կը գտնուին Երեմ. Ժ. 19—27 համարներուն մէջ. —

«Տէրը այսպէս ըսաւ ինծի. Գնա, ու ժողովուրդին որդւոցը դուռը՝ ուսկից որ Յուդայի թագաւորները կը մտնեն ու կ'ելլեն, ու Երուսաղեմին ամէն դռները կայնէ. եւ անոնց ըսէ, Ով Յուդայի թագաւորներ, ու բոլոր Յուդա, ու Երուսաղեմի բոլոր բնակիչներ որ աս դռներէն կը մտնէք, Տէրոյը խօսքը մօտիկ ըրէք. Տէրը այսպէս կ'ըսէ. Ձեր անձերուն զգուշութիւն ըրէք, եւ շաբաթ օրը բեռ մի վերցընէք, ու Երուսաղեմի դռներէն ներս մի բերէք, եւ շաբաթ օրը ձեր տուններէն դուրս բեռ մի հանէք. ու բնաւ գործ մը չընէք. հապա շաբաթ օրը սուրբ պահեցէք, ինչպէս որ ձեր հայրերուն պատուիրեցի. բայց անոնք

մօտիկ չըրին ու ականջնին չծոցցին, հապա իրենց պարանոցը խտացուցին որ մօտիկ չընեն ու խրատ չընդունին. Իսկ թէ որ ուշադրութեամբ ինծի մօտիկ ընէք, կ'ըսէ Տէրը, որ շաբաթ օրը աս քաղաքին դռներէն ներս բեռ չբերէք, ու շաբաթ օրը սուրբ պահէք՝ բնաւ անոր մէջ գործ մը չընելով, անատենը Դաւիթի աթոռին վրայ նստող թագաւորներ ու իշխաններ՝ կառքերու ու ձիերու վրայ հեծած՝ աս քաղաքին դռներէն պիտի մտնեն, իրենք եւ իրենց իշխանները, Յուդայի մարդիկը ու Երուսաղեմի բնակիչները. ու աս քաղաքը յաւիտեան պիտի մնայ: Եւ Յուդայի քաղաքներէն ու Երուսաղեմի չրջակայ տեղերէն, ու Բենիամինի երկրէն եւ դաշտերէն ու լեռներէն ու հարաւէն պիտի գան, եւ ողջակէզ ու զոհ եւ հացի ընծայ ու կնդրուկ պիտի բերեն, եւ Տէրոյը տունը շնորհակալութեան ընծաներ պիտի բերեն: Բայց թէ որ ինծի մօտիկ չընէք, որ շաբաթ օրը սուրբ պահէք ու շաբաթ օրը բեռ չվերցընէք ու Երուսաղեմի դռներէն ներս չմտնէք, ես ալ անոր դռներուն մէջ կրակ պիտի բռնկեցնեմ. ու Երուսաղեմին պալատները պիտի ուտէ, ու պիտի չմարի:» Երեմ. Ժ. 19—27.

Այս հատուածէն կը սորվինք թէ Երեմիա մարգարէն, Աստուծոյ որոշ հրամանով, Յուդայի թագաւորներուն, բոլոր Յուդայի և Երուսաղեմի բնակիչներուն խոստացաւ որ, եթէ պահեն Սուրբ Օրը՝ Երուսաղեմ պիտի մնայ յաւիտեան, և որ եթէ մօտիկ չընելով Տէրոյը հրամանին՝ սուրբ չպահեն Տէրոյը օ.

րը, անոր դռներուն մէջ կրակ պիտի բռնկ-
ցնէ որ Երուսաղեմի պալատները պիտի ու-
տէ — կրակ մը որ պիտի չմարի: Չէ՞նք կրնար
օգտուիլ այս խօսքերէն ու սորվիլ թէ ո՞րքան
մեծ է Սուրբ Օրը պղծելու մեղքը և ո՞րքան
անհաճոյ է անոր որ ստեղծած է մեզ՝ բանի
տեղ չդնել իր հրամանը, որ իր ուրիշ բոլոր
հրամաններուն պէս զայն պահողներուն նպաս-
տաւոր է:

Եղեկիէլ մարգարէն ալ յայտնապէս կը
յայտարարէ Սուրբ օրուան պահուելուն ի
նպաստ ու պղծուելուն դէմ: Եղեկ. Ի. 11—24
համարներուն մէջ հետեւեալը գրուած է: —

«Եւ իմ օրէնքներս անոնց տուի, ու իմ դա-
տաստաններս անոնց գիտցուցի, որ մարդ անոնց-
մով կ'ապրի, թէ որ զանոնք կատարէ: Եւ իմ
շաբաթներս ալ անոնց տուի, որ իմ ու անոնց
մէջտեղը նշան ըլլան, որպէս զի գիտնան թէ ես
եմ Տէրը՝ որ զանոնք կը սրբեմ: Բայց Իսրայէլի
տունը անապատին մէջ ինծմէ ապստամբեցաւ. իմ
օրէնքներովս չքալեցին, ու իմ դատաստաններս
մերժեցին, որ մարդ անոնցմով կ'ապրի, թէ որ
զանոնք կատարէ, եւ իմ շաբաթներս մեծապէս
պղծեցին. անոր համար ըսի որ իմ սրտմտու-
թիւնս անոնց վրայ թափեմ անապատին մէջ, ու
զանոնք սպառեմ: Բայց ես ըրի իմ անուանա-
համար, որ չըլլայ թէ պղծուի ան ազգերուն

առջին՝ որոնց առջեւը զանոնք հանեցի: Նաեւ
անապատին մէջ իմ ձեռքս անոնց վերցուցի, որ
զանոնք չտանիմ ան կաթ ու մեղր բղխող՝
ու ամէն երկիրներուն պարծանքը եղող երկիրը,
որ անոնց տուեր էի: Քանզի իմ դատաստաններս
մերժեցին, ու իմ օրէնքներովս չքալեցին, եւ իմ
շաբաթներս պղծեցին. վասն զի անոնց սիրտը ի-
րենց կուռքերուն ետեւէն կ'երթար: Բայց իմ
աչքս անոնց խնայեց, որ զանոնք չկորսնցնեմ.
ուստի անապատին մէջ զանոնք չսպառեցի: Եւ
անապատին մէջ անոնց որդիներուն ըսի, Ձեր
հարցը կանոններովը մի քալէք, ու անոնց սո-
վորութիւնները մի պահէք, եւ անոնց կուռքե-
րովը մի պղծուիք. ես եմ Տէրը ձեր Աստուածը.
իմ օրէնքներովս քալեցէք, ու իմ դատաստաններս
պահեցէք, ու զանոնք ի գործ դրէք. եւ իմ շա-
բաթներս սուրբ պահեցէք, ու անոնք իմ ու ձեր
մէջտեղը նշան ըլլան: որպէս զի գիտնա՞ք թէ ես
եմ Տէրը ձեր Աստուածը: Բայց անոնց որդիներն
ալ ինծմէ ապստամբեցան. իմ օրէնքներովս չքա-
լեցին ու իմ դատաստաններս կատարելու ու-
շագրութիւն չըրին, որ մարդ անոնցմով կ'ապրի,
թէ որ զանոնք կատարէ, եւ իմ շաբաթներս պղծե-
ցին. ուստի ըսի որ իմ սրտմտութիւնս անոնց
վրայ թափեմ, ու անապատին մէջ իմ բարկութիւնս
անոնց վրայ կատարեմ: Սակայն իմ ձեռքս քաշեցի
ու ըրի իմ անուանա համար, որ չըլլայ թէ պղծ-
ուի ան ազգերուն առջին՝ որոնց առջեւը զանոնք
հանեցի: Նաեւ անապատին մէջ իմ ձեռքս անոնց
վերցուցի, որ զանոնք ազգերու մէջ ցրուեմ, ու
զանոնք երկիրներու մէջ ցիրուցան ընեմ: Վասն

զի իմ գատաստաններս 'ի գործ չդրին, ու իմ օրէնքներս մերժեցին, եւ իմ շաբաթներս պղծեցին. ու անոնց աչքերը իրենց հարցը կուռքերուն ետեւէն եղաւ:» Եզեկ. Ի. 11—24:

Վերի հատուածին 12 և 20 համարները արժանի են ուշադրութեան Սուրբ Օրուան մասին, “Եւ իմ շաբաթներս ալ անոնց տուի, որ իմ ու անոնց մէջտեղի նշան ըլլան, որպէս զի գիտնան թէ ես եմ Տէրը՝ որ զանոնք կը սրբեմ,” “Եւ իմ շաբաթներս սուրբ պահեցէք, ու անոնք իմ ու ձեր մէջտեղը նշան ըլլան. որպէս զի գիտնաք՝ թէ ես եմ Տէրը ձեր Աստուծը:” Այս երկու համարներուն մէջ ալ այդ օրը Աստուծմէ կը կոչուի “իմ շաբաթս,” և 20 համարին մէջի պատուէրն է Սուրբ Օրը կամ շաբաթը սուրբ պահել, — Սուրբ Օրը չպահել լոկ իբրեւ հանգըստեան օր, այլ պահել զայն իբրեւ Աստուծոյ համար սրբուած օր, հանգչելով այդ օրը մեր աշխատութիւններէն, որպէս զի աւելի լաւ կարենանք կատարել զանոնք: Այս երկու համարներուն մէջ նաև կը սորվինք սա մեծ դասը թէ Սուրբ Օրը մասնաւոր նշան մըն է Աստուծոյ ու իր ժողովուրդին միջև, Սուրբ Օրը ըլլալով Աստուծոյ սահմանած նշանը իր ժողովուրդը աշխարհէն զանազանելու համար: Իր ժողովուրդը համարուիլ փափա-

քող ո՛րչափ մարդիկ կը թերանան ցուցնել Աստուծոյ ձեռքով սահմանուած այս մասնաւոր նշանը: Այս երկու համարներէն իւրաքանչիւրին վերջին մասին մէջ կ'ուսուցուի թէ հնազանդութիւնը՝ զԱստուծո ճանչնալու ճշմարիտ ճամբան է, թէ անոնք որ կ'ուզեն իրօք ճանչնալ զԱստուծո՝ պարտին սիրել, պատուել զնա և հնազանդիլ անոր: Նոյն իսկ Քրիստոս երկրի վրայ գտնուած ատեն, նմանօրինակ դաս մը սորվեցուց: Յովհ. Է. 17 համարին մէջ կը գտնենք սա բառերը, “Թէ որ մէկը կ'ուզէ անոր կամքը ընել, պիտի գիտնայ աս վարդապետութեանս համար թէ արդեօք Աստուծմէ՞ է՝ թէ ես ինքիւրմէս կը խօսիմ:”

Եղեկիէլ մարգարէն, իր գիրքին ԻԲ. գլուխուն 26 համարին մէջ կը գատապարտէ Աստուծոյ պաշտօնեաներուն զանցառութիւնը իր Սուրբ Օրուան՝ պատշաճ կերպով պահուելուն մէջ: Հետեւեալն է այդ հատուածը. —

«Անոր քահանաները իմ օրէնքս աւրեցին, ու իմ սուրբ բաներս պղծեցին. սուրբ պիղծէն չորոշեցին, եւ անմաքուրին ու մաքուրին տարբերութիւնը չգիտցուցին, եւ իրենց աչքերը իմ շաբաթներէս ծածկեցին, ու ես անոնց մէջ պիղծ սեպուեցայ:» Եզեկ. ԻԲ. 26:

Եղեկիէլ մարգարէն նաեւ կը պախարակէ Սուրբ Օրուան պղծուիլը իր գրքին ԻԲ. 8 համարին ու ԻԳ. 38 համարին մէջ. —

«Իմ սուրբ բաներս արհամարհեցիր, եւ իմ շաբաթներս պղծեցիր» Եղեկ. ԻԲ. 8 :

«Աս ալ ըրին ինծի. նոյն օրը իմ սրբարանս անմաքուր ըրին ու իմ շաբաթներս պղծեցին» Եղեկ. ԻԳ. 38 :

Ամովս մարգարէն կ'ակնարկէ Սուրբ Օրը պատշաճօրէն չյարգողներուն, Ամովս. Ը. 4—6 համարներուն մէջ. —

«Ասիկա մօտիկ ըրէք, դուք որ տնանկը կ'աւելու՝ ու երկրին աղքատները կորսնցընելու կը ցանկաք : Ու կ'ըսէք, Ամսագլուխը ե՞րբ պիտի անցնի՝ որ ընդեղէն ծախենք, եւ չարաթը՝ որ ցորենը ծախու հանենք, ու արդուն պզտիկցընենք ու սիկղը մեծցընենք, եւ նենգութեամբ խարդախ կ'չլոքներ գործածենք. որ աղքատները ստակով ու տնանկները զոյգ մը կ'օշիկով ծախու առնենք, ու ցորենին խոտանը ծախենք» Ամովս. Ը. 4—6 :

Շահեկան ու շինիչ պատմութիւն մը կայ Արտաշէս թագաւորին աստուածաւախ մատուակ Նէեմիայի՝ իր ազգին ու իր անձին մեղաց համար զղումին, աղօթքին եւ ծումապահութեան վրայով, որ արձանագրուած է իր անունը կրող գրքին մէջ, որուն

երկրորդ գլխուն 4 համարին մէջ կը գտնենք Սուրբ Գրոց մէջ գաղտնի աղօթքի երկրորդ օրինակը : Զանց ընելով իր անձնական աշխատութիւնք ու առատածեռնութիւնք Երուսաղեմի պարիսպներուն վերաշինութեան և այդ քաղաքին չարութիւնները դարմանելուն առթիւ, որոնք իր անձը բաւական վատանգի ենթարկեցին՝ հոս մասնաւորաբար ուշադրութիւն դարձնենք եւանդին որով իր իշխանութիւնը գործածեց Սուրբ Օրուան պղծուիլը կասեցնելու համար. —

«Նաեւ Սինայ լեռանը վրայ իջար, ու անոնց հետ երկինքէն խօսեցար. եւ անոնց ուղիղ դատաստաններ, ճշմարիտ օրէնքներ ու բարի կանոններ ու պատուիրանքներ տուիր. եւ քու սուրբ շաբաթդ անոնց գիտցուցիր, ու քու ծառայիդ Մովսէսին ձեռքովը՝ անոնց պատուիրանքներ, կանոններ ու օրէնքներ հրամայեցիր» Նէեմ. Թ. 13, 14 :

«Եւ մնացած ժողովուրդը՝ քահանաները, Ղեւտացիները, զոնապանները, երգեցողները, Նաթանայիմները, ու երկիրներու ժողովուրդներէն Աստուծոյ օրինացը հետեւելու համար բոլոր զատուողները, իրենց կնիկները, տղաքները ու աղջիկները՝ այսինքն ամէն անոնք որ կրնային հասկընալ, իրենց երեւելի եղբայրներուն հետ միաբանեցան, ու անէծքով երդում ըրին, որ Աստուծոյ ծառային Մովսէսին ձեռքովը տրուած Աստուծոյ օրէնքին

մէջը քալեն, ու մեր Նիովայ Տէրօջը բոլոր պատ-
ուիրանքները ու դատաստանները եւ կանոնները
պահեն եւ կատարեն : Եւ խօսք տուինք որ մեր
աղջիկները երկրին ժողովուրդներուն չտանք, եւ
անոնց աղջիկները մեր տղոցը չառնենք : Ու երկ-
րին ժողովուրդներուն շաբաթ օրը ծախելու համար
բերած ապրանքները եւ ամէն տեսակ ուտելիքը՝
շաբաթ օրը կամ սուրբ օրերը՝ անոնցմէ չառնենք .
ու եօթներորդ տարին ու ամէն պարտքի պա-
հանջմունքը թողունք : » Նէեմ. Ժ. 28—31 :

«Ան օրերը Հրէաստանի մէջ տեսայ որ շաբաթ
օրը խաղող կը կոխէին, ու ցորենի որաներ կը բե-
րէին, ու էշերու վրայ բեռ կը բեռցընէին . նաեւ
գինի, խաղող, թուղ ու ամէն տեսակ բեռ տեսայ,
որ զանոնք շաբաթ օրը Երուսաղէմ կը բերէին .
ու ես ուտելիք ծախած օրերնին զանոնք յանդի-
մանեցի : Եւ հոն բնակող Տիւրացիք ձուկ ու ա-
մէն տեսակ ապրանք կը տանէին, ու շաբաթ օրը
Յուդայի որդիներուն ու Երուսաղէմի բնակիչնե-
րուն կը ծախէին : Եւ Յուդայի ազնուականներուն
հետ վիճեցայ, ու անոնց ըսի, Աս ի՞նչ գէշ բան է
որ դուք կ'ընէք, ու շաբաթ օրը կը պղծէք : Ահա
ձեր հայրերն ալ այսպէս ըրին, ու մեր Աստուածը
մեր վրայ ու աս քաղաքին վրայ աս բոլոր չարիք-
ները բերաւ . եւ դուք շաբաթը պղծելով՝ Իսրա-
յէլին վրայ բարկութիւն կ'աւելցընէք : Ուստի
շաբաթէն առաջ՝ Երուսաղէմին դռներէն արեւը
քաշուածին պէս, հրամայեցի որ դռները գոցուին .
նաեւ հրամայեցի որ շաբաթը չանցած չբացուին .
ու դռները իմ մանչերէս կայնեցուցի, որ շաբաթ

օրը ներսը բեռ չմտնէ : Եւ վաճառականները ու
ամէն տեսակ ապրանք ծախողները մէկ երկու ան-
գամ Երուսաղէմին դուրսը անցուցին գիշերը : Ու
ես զանոնք յանդիմանեցի՝ ըսելով, Դուք ինչո՞ւ
համար պարսպին քովը գիշերը կ'անցընէք . թէ որ
մէյմըն ալ այդպէս ընէք, ձեռքս վրանիդ կը դնեմ :
Անատենէն ի վեր մէյմըն ալ շաբաթ օրը չեկան :
Ու Ղեւտացիներուն ըսի որ զիրենք սրբեն, ու
շաբաթ օրը՝ սրբելու համար՝ երթան դռները պահ-
պանութիւն ընեն : » Նէեմ. Ժ. 13—22 :

Հիմա կու գանք Աստուծոյ Որդւոյն՝ Սուրբ
Օրուան նկատմամբ սորվեցուցածին, ինչպէս
կ'արձանագրուի չորս աւետարանիչներուն
կողմէ : Զգուշութեամբ ու պատկառանք
նկատենք զայն : Կը կարդանք թէ Քրիստոսի
սովորութիւնն էր ժողովարանը յաճախել
Սուրբ Օրը . —

«Ու եկաւ Նազարէթ՝ ուր որ ինքը մեծցած
էր, եւ իր սովորութեանը պէս շաբաթ օրը մօտաւ
ժողովարանը, ու ելաւ որ կարդայ : » Ղուկ. Դ. 16 :

Օրինակներուն լաւագոյնը տրուած է հոս
Սուրբ Օրը Աստուծոյ տունը գտնուելու մա-
սին զանցառու չըլլալու նկատմամբ :

Երեք աւետարանիչները — Մատթէոս,
Մարկոս և Ղուկաս — կը ներկայացնեն Քրիս-

տոսի ու փարիսեցւոց միջև վիճաբանութիւն մը Սուրբ Օրը ցորենի հասկեր փրցնելու մասին : Հետեւեալներն են իւրաքանչիւրին պատմութիւնը . —

«Անատենը Յիսուս շաբաթ օրը գնաց արտերուն մէջէն , եւ իր աշակերտները անօթեցան , ու սկսան ցորենի հասկեր փրցնել եւ ուտել : Փարիսեցիները երբոր տեսան՝ ըսին անոր , Ահա քու աշակերտներդ կը գործեն ինչ որ արժան չէ շաբաթ օրը գործել : Ան ալ անոնց ըսաւ , Չէք կարգացեր դուք Դաւիթին ըրածը , երբոր անօթեցաւ ինքը ու անոնք որ իրեն հետն էին . ինչպէս մտաւ Աստուծոյ տունը , եւ առաջաւորութեան հացերը կերաւ , որ ոչ իրեն օրինաւոր էր ուտել , եւ ոչ անոնց որ իր հետն էին , բայց միայն քահանաները : Կամ թէ օրէնքին մէջը չէ՞ք կարգացեր , որ քահանաները շաբաթ օրերը տաճարին մէջ շաբաթը կը պղծեն՝ ու անմեղ են : Բայց ձեզի կ'ըսեմ որ աս տեղը տաճարէն մեծ մէկը կայ : Եւ թէ որ գիտնայիք թէ ինչ ըսել է , Ողորմութիւն կ'ուզեմ՝ ու չէ թէ զոհ , անատենը անպարտները չէիք դատապարտեր . քանզի Որդին մարդոյ շաբաթին տէրն է :» Մատ. Ի. 1—8 :

«Ու եղաւ որ շաբաթ օրը ինքը արտերուն մէջէն կ'անցնէր , եւ իր աշակերտները որ կ'երթային , սկսան ցորենի հասկեր փրցնել : Ու փարիսեցիները ըսին իրեն , Նայէ շաբաթ օրը ինչ կ'ընեն , որ արժան չէ : Ինքն ալ ըսաւ անոնց , Բնաւ չէ՞ք կարգացեր դուք Դաւիթին ըրածը՝ երբոր պէտք

տենեցաւ , եւ անօթեցաւ ինքը ու անոնք որ իր հետն էին . ինչպէս մտաւ Աստուծոյ տունը Աբիաթար քահանայապետին օրով , եւ առաջաւորութեան հացերը կերաւ , ու տուաւ անոնց ալ որ իր հետն էին , որ մէկու մը օրինաւոր չէ ուտել , բայց միայն քահանաներուն : Եւ ըսաւ անոնց , Շաբաթը մարդուն համար եղաւ , ու չէ թէ մարդը շաբաթին համար : Ուրեմն Որդին մարդոյ շաբաթին ալ տէրն է :» Մար. Բ. 23—28 :

«Ու եղաւ որ երկրորդ առաջին շաբաթ օրը ինքը արտերուն մէջէն կ'անցնէր , եւ իր աշակերտները ցորենի հասկեր փրցնելով՝ ձեռքերնուն մէջը կը չփէին ու կ'ուտէին : Ու փարիսեցիներէն ու մանք ըսին անոնց , Ատ ի՞նչ բան կ'ընէք , որ արժան չէ ընել շաբաթ օրը : Եւ Յիսուս պատասխան տալով անոնց ըսաւ , Չէ՞ք կարգացեր դուք Դաւիթին ըրածը , երբոր անօթեցաւ ինքը եւ անոնք որ իր հետն էին . ինչպէս անիկա Աստուծոյ տունը մտաւ , եւ առաջաւորութեան հացերը առաւ ու կերաւ , եւ տուաւ անոնց ալ որ իր հետն էին . որ մէկու մը օրինաւոր չէ ուտել , բայց միայն քահանաներուն : Եւ ըսաւ անոնց , Որդին մարդոյ շաբաթին ալ տէրն է :» Ղուկ. Զ. 1—3 :

Աւետարանիչներէն ոչ մին կ'ըսէ թէ ինչ պատճառաւ Քրիստոս Սուրբ Օրը ցորենի արտերուն մէջէն կը քալէր : Ցորենի սոյն արտերը կրնան մօտ եղած ըլլալ քաղաքին կամ դաշտին ուր Քրիստոս եւ իր աշակերտները կը գտնուէին յայնժամ , եւ թերեւ հարկ եղաւ

այդ արտերուն մէջէն անցնիլ ժողովարան երթալու կամ անկէ վերադառնալու համար : Սակայն և այնպէս բոլորովին վստահ կրնանք ըլլալ թէ Հրէական օրինաց խիստ պահանջներուն իսկ համաձայն էր այդ, եթէ ոչ՝ ներկայ եղող փարիսեցիները անմիջապէս պիտի նեղանային ֆրիստոսի՝ այս մասին Սուրբ Օրը պղծելուն համար, վասն զի Հրէական օրէնքը խստիւ կ'արգիլէր Սուրբ Օրը ճամբորդել. — շաբաթ օրուան ճամբան երեք քառորդ մղոնէն պակաս էր քան աւելի : Փարիսեցիներուն գանգատը Սուրբ Օրը ցորենի հասկեր փրցուելուն համար՝ չէր ցորենին առնուելուն դէմ, ասիկա կը թոյլատրէր Հրէական օրէնքը որ կը տրուի Բ Օր. Ի Գ. 25 համարին մէջ — “Երբոր քու դրացիիդ հունձքին մէջը կը մանես, ձեռքովդ հասկերը փրցընես, բայց դրացիիդ հունձքին մանգաղ չղարնես” — այլ էր լոկ աշխատութեան դէմ որ կ'ենթադրուէր թէ կը կատարուէր Սուրբ Օրը, վասն զի բան փրցնել՝ Հրեայ վարդապետներէ ու փաստաբաններէ կը համարուէր հնձել, և ցորենը ձեռքին մէջը շփել կը համարուէր ցորեն ծեծել :

Փրիստոս, իր պատասխանին մէջ, փարիսեցիներուն կը յիշեցնէ Դաւիթի՝ Աբիաթարի քահանայապետութեան օրերը առաջաւորու-

թեան հացէն առնելը : Ա. Թագ. ԻԱ. 1—6 համարներուն մէջ դրուած պատմութենէն կրնանք հետեցնել թէ երբ Դաւիթ Յօվնաթանէն բաժնուեցաւ, Սաուլի դինք սպաններու դիտաւորութիւնը իմանալով անոր երեսէն փախչելով՝ Սուրբ Օրը կը մօտենար, վասն զի նախ փախաւ Նոր քաղաքը որ Գաբաա քաղաքին հարաւային կողմը իբր հինգ մղոն հեռու կը գտնուէր, հաւանօրէն Սուրբ Օրը երկար ճամբորդութիւն ընել արգիլեալ ըլլալուն համար : Սուրբ Օրը նաև պիտի արգիլէր Աբիմեէք քահանան, որմէ Դաւիթ խնդրեց որ հաց տայ իրեն, ինդրուած հացը այդ օրը հայթայթելէ, — ինչպէս սովորաբար կ'ընէր ուրիշ գործի օր՝ երբ իրեն պէտք եղած հացը պատրաստել կու տար, — վասն զի Սուրբ Օրը բան եփել արգիլուած էր օրէնքով (Եւ. ԼԵ. 3). և Ա. Թագ. ԻԱ. 6 համարէն կը սորվինք թէ Աբիմեէք առաջաւորութեան հացէն զատ ուրիշ հաց չունէր. սեղանէն առնուած էր այս հացը որուն տեղը տասներկու թարմ նկանակները դրուած էին Սուրբ Օրը (Ղևտ. Ի Գ. 5) : Վասն որոյ քահանան Դաւիթի պէտքը գոհացուց առաջաւորութեան հացէն տալով անոր :

Փրիստոս նաև կ'ականարկէ Սուրբ Օրը քահանաներուն՝ տաճարին մէջ կատարած աշ-

խատութեանց որ կ'ըսէ թէ անմեղ էին :

Որովհետեւ այս երկու օրինակներն ալ անհրաժեշտ պէտքի կամ հնազանդութեան օրինակներ էին և տրուեցան ի պատասխան փարիսեցւոց ամբաստանութեան, ապահովաբար կրնանք եզրակացնել թէ անհրաժեշտ պէտքն էր որ աշակերտները մղեց Սուրբ Օրը ցորենի հասկ փրցնել, այսինքն ասիկա ըրին իրենց անօթութիւնը անցընելու համար . եւ Քրիստոս կ'ըսէ թէ զայդ ընելով մեղք չգործեցին, ինք գիտնալով անոնց ընթացքին ճշմարիտ պատճառը :

Մարկոս կը գրէ թէ Քրիստոս ատկէ զատ ըսաւ նաեւ որ Սուրբ Օրը կամ “շաբաթը մարդուն համար եղաւ, ու չէ թէ մարդը շաբաթին համար :” Սոյն խօսքը շատ յաճախ ի մէջ կը բերուի իբրեւ հրաման Սուրբ Օրը ընելու այն բաները որ ընելու չենք : Քրիստոսի այս խօսքերը կրնան գործածուիլ հաւասար ճշմարտութեամբ՝ ծնողաց հնազանդութեան, սպանութեան, գողութեան, շնութեան և ցանկութեան վերաբերեալ պատուէրներուն համար : Մարդը չեղաւ ասոնցմէ ու եւ է մէկին համար, այլ բոլորն ալ մարդուն համար եղան . սակայն թէեւ մարդուն համար եղան, նա ատոր համար

զանց առնելու չէ իր Ստեղծողին օրէնքները որոց ամբողջութիւնը մարդուն իրական օգտին համար են : Աստուծոյ Որդւոյն այս խօսքը, “Շաբաթը մարդուն համար եղաւ, և չէ թէ մարդը շաբաթին համար,” կը սորվեցընէ դասեր որոնք աղէկ է որ նկատենք : Շաբաթը մարդուն համար եղաւ — համայն մարդկութեան համար . ուստի ոչ մէկէն գողցուելու է իր Շաբաթը կամ Սուրբ Օրը : Հարուստը իրաւունք չունի աղքատին Սուրբ Օրը յափշտակել, մարդիկ աշխատցնողը իրաւունք չունի իր աշխատաւորին Սուրբ Օրը յափշտակել : Սուրբ Օրը Աստուծոյ բարի պարգևն է մարդուն — ամէն մարդու — սակայն անցուելու է ինչպէս ինք հրամայած է որ անցուի, աշխատութենէ հանգչելով, զինք պաշտելով ու իրեն հետ հաղորդակցելով : Դարձեալ, Սուրբ Օրը եղաւ ոչ միայն բոլոր մարդոց համար, այլ ամէն ժամանակի համար, և Քրիստոսի այս խօսքերը կատարեալ պատասխան մըն են անոնց որ կը պնդեն թէ Սուրբ Օրը չվերաբերիր ներկայ տնտեսութեան : Քրիստոսի այս դասը սահման չունի : Ուր որ մարդ կայ, հոն Սուրբ Օրը իր իրաւունքն է որ իր հետ կը ծնի, իր Արարչին բարի պարգևը : “Եւ չէ թէ մարդը շաբաթին համար” խօսքը հրահանգիչ է ա-

նոնց համար որ պիտի շարժէին փարիսեցիներուն նման որոց ըսուեցաւ այդ զգուշութիւնը, անոնց համար որ կ'ուզէն անգիտանալ ողորմութիւն և անհրաժեշտ պէտք՝ պնդելով թէ օրէնքին խստիւ բառ առ բառ հնազանդութիւն ըլլալու է : Քրիստոս մեղի սորվեցուցած է՝ ողորմութիւն ցուցնելով բարիք գործելու և Աստուծոյ օրէնքը պատուելու երկեակ դասերը : Դատապարտեց փարիսեցւոց ամբաստանութիւնը իր աշակերտներուն դէմ, որոց ընթացքը արդարացուց, գիտնալով անոր ստիպողական հարկի ներքեւ ցուցուիլը . սակայն Աստուծոյ Որդւոյն՝ յետոյ իր աշակերտներուն աւանդածէն (Մատ. ԻԳ. 20) էր սորվինք թէ Սուրբ Օրը ստիպողական աշխատութենէ զգուշանալու ենք եթէ կարելի է, քան թէ զանոնք պատճառանք ընելու ենք Սուրբ Օրուան նկատմամբ օրէնքին չհնազանդելու :

Աստուծոյ Որդւոյն երկրիս վրայ գործած բազմաթիւ հրաշքներէն միայն եօթնին համար կը կարդանք թէ տեղի ունեցան Սուրբ Օրը, և ասոնց բոլորն ալ անջատ հրաշքներ էին : Առաջին երկուքը արձանագրած են Մարկոս և Ղուկաս : Այս երկու աւետարանիչներուն պատմութիւնները հետեւեալներն են . —

«Ու մտան Կափառնայուս . եւ իսկոյն շաբաթ օրը ժողովարանը մանելով՝ կը սորվեցընէր : Եւ կը զարմանային անոր վարդապետութեան վրայ, ինչու որ իշխանութիւն ունեցողի մը պէս կը սորվեցընէր անոնց, ու չէ թէ դպիրներուն պէս : Եւ անոնց ժողովարանին մէջ մարդ մը կար, որ պիղծ ոգի ունէր իր ներսի դին, ու աղաղակեց ըսելով, Թող տուր, դուն մեզի հետ ի՞նչ բան ունիս, Յիսուս նազովրեցի . միթէ մեզ կորսընցընելու եկար . գիտեմքեզ՝ ով ես, Աստուծոյ Սուրբը : Եւ Յիսուս սաստեց անոր՝ ըսելով, Պապանձ ու ել ատէ : Եւ պիղծ ոգին սաստիկ ցնցեց զանիկա, ու մեծ ձայնով մը աղաղակեց ու անկէ ելաւ : Եւ ամէնքը զարմացան, անանկ որ իրարու հարցուփորձ կ'ընէին ու կ'ըսէին, Աս ի՞նչ է . ի՞նչ նոր վարդապետութիւն է աս, որ իշխանութիւնով պիղծ ոգիներուն ալ կը հրամայէ, ու իրեն կը հնազանդին : Եւ շուտ մը իր համբաւը Գալիլեացւոց ամէն կողմերը ելաւ : Եւ շուտ մը ժողովարանէն ելլելով՝ Սիմոնին ու Անդրէասին տունը մտան Յակոբոսին ու Յովհաննէսին հետ : Ու Սիմոնին զոքանչը ջերմէ բռնուած պառկած էր, եւ շուտ մը անոր համար ըսին իրեն : Ու Յիսուս մօտեցաւ՝ անոր ձեռքէն բռնեց, վերցուց անիկա, եւ իսկոյն ջերմը թող տուաւ զանիկա, ու անոնց սպասաւորութիւն կ'ընէր : Ու երբոր իրիկուն հղաւ՝ արեգակին մօտած ատենը բոլոր հիւանդները եւ դիւահարները իրեն կը բերէին : Ու բոլոր քաղաքը զուռը ժողովուրդ էր : Եւ շատ հիւանդներ կերպ կերպ ցաւերէ բժշկեց, ու շատ դեւեր հանեց . ու դեւերուն խօսիլ չէր տար, ինչու որ զինքը կը ճանչնային : »
Մար. Ա. 21—34 :

«Եւ իջաւ Գալիլեայի Կափառնայում քաղաքը, ու շաբաթ օրերը կը սորվեցընէր անոնց: Եւ կը զարմանային անոր վարդապետութեանը վրայ, ինչու որ իշխանութիւնով էր անոր խօսքը: Եւ ժողովարանին մէջ մարդ մը կար, որ պիղծ դեւի ոգի ունէր, ու մեծ ձայնով մը աղաղակեց՝ ըսելով, Թող տուր, դուն մեզի հետ ի՞նչ բան ունիս, Յիսուս Նազովրեցի. միթէ մեզ կորսընցընելով եկար. գիտեմ քեզ ով ես, Աստուծոյ Սուրբը: Եւ Յիսուս սաստեց անոր ըսելով. Պապանձէ ու ել ասկէ. ու դեւը զանիկա ներկայ գտնուողներուն մէջտեղը գետինը զարկաւ, եւ ելաւ անկէ, ու շնաս մը չտուաւ անոր: Եւ զարմանք եկաւ ամենուն վրայ, եւ իրարու հետ կը խօսէին ու կ'ըսէին, Աս ի՞նչ խօսք է, որ իշխանութիւնով եւ զօրութիւնով կը հրամայէ պիղծ ոգիներուն, ու կ'ելլեն: Եւ անոր համբաւը տարածուեցաւ շրջակայ գաւառին ամէն տեղերը: Ու ժողովարանէն ելլելով Սիմոնին տունը մտաւ. Սիմոնին զոքանչն ալ սաստիկ ջերմով կը տանջուէր, ու անոր համար աղաչեցին իրեն: Եւ Յիսուս անոր վրայ կայնելով սաստեց ջերմին, որ թողուց զանիկա. եւ շուտ մը ելաւ ու անոնց սպասաւորութիւն կ'ընէր: Եւ արեւը մարը մտած ատենը՝ ամէն անոնք որ ունէին տեսակ տեսակ ցաւերով հիւանդներ՝ իրեն բերին զանոնք. ինքն ալ անոնցմէ ամէն մէկուն վրայ ձեռք դնելով բժշկեց զանոնք:» Դուկ. Գ. 31—41:

Մարկոս ու Դուկաս աւետարանիչները վերի երկու պատմութեանց մէջ մեզի տուած են Սուրբ Գրոց ամենէն որոշ ու լիակատար

արձանագրութիւնը եղանակին որով Քրիստոս երկրիս վրայ գտնուած ատեն կ'անցընէր Սուրբ Օրը: Զգուշութեամբ շօշափենք հոն գրուածը:

Նախ կը գտնենք որ Քրիստոս իր սովորութեան համեմատ ժողովարան կ'երթայ Սուրբ Օրը: Հոն կը սորվեցնէ, սակայն կ'ընդմիջուի պիղծ ոգի ունեցող մարդէ մը. սա կը ստիպէ որ ընդունուի իր անընդունելի վկայութիւնը Աստուծոյ Որդւոյն մասին, ստիպում մը՝ զոր լռեցուց Քրիստոս պիղծ ոգին հանելով: Այս հրաշքը կրնանք իրաւամբ ենթադրել թէ յայնժամ պիտի չգործուէր եթէ պիղծ ոգիին ընդմիջումը չըլլար: Ժողովարանէն Քրիստոս գնաց ուղղակի Սիմոնի տունը որուն զոքանչը սաստիկ ջերմէ բռնուած էր: Քրիստոսի աղաչեցին որ անիկա բժշկէ: Քրիստոս միջնորդութիւնը ընդունեց և բժշկեց հիւանդը: Սուրբ Օրուան մնացեալ մասին մէջ չթուիր թէ Քրիստոս մեկնեցաւ Սիմոնի տունէն, հաւանօրէն ժամանակը անցուց առնելով կազդուրում և հանգիստ որուն շատ կը կարօտէր, և իր աշակերտներուն հետ խօսակցելով. սակայն երբ Սուրբ Օրը, որ սկսած էր նախընթաց օրը արեւամուտին, վերջացաւ արեւին մարը մտնելով, գործունէութեան մեծ տեսարան մը տեսնուեցաւ

չարթուան առաջին օրուան սկիզբը : Կախառնայումի բոլոր հիւանդներն ու չար ոգի ունեցող շատեր Սիմոնի տունը բերուեցան : Հիւանդները բժշկուեցան և չար ոգիները հանուեցան :

«Եւ անկէ երթալով եկաւ անոնց ժողովարանը : Եւ հոն մէկ մարդ մը կար՝ որուն ձեռքը չորցած էր . եւ հարցուցին անոր՝ ու ըսին թէ Շաբաթ օրը բժշկել արժան է , որ անոր վրայով ամբաստանութիւն ընեն : Ան ալ ըսաւ անոնց , Չեղմէ ո՞ր մարդը կայ՝ որ մէկ ոչխար մը ունենայ , եւ անիկա շաբաթ օրը փոսի մէջ իյնայ , պիտի չըռնէ՞ ու վեր հանէ զանիկա : Արդ ո՞րչափ աւելի է մարդը ոչխարէն . ուրեմն շաբաթ օրը բարի գործել արժան է : Անատենը ըսաւ ան մարդուն , Երկընցուր ձեռքդ . ան ալ երկընցուց , ու ողջացաւ միւսին պէս :» Մատ. Ժ. 9—13 :

«Եւ նորէն ժողովարանը մտաւ , ու հոն մարդ մը կար՝ որուն ձեռքը չորցած էր : Եւ իրեն կը սպասէին թէ արդեօք շաբաթ օրը զանիկա պիտի բժշկէ , որ իր վրայով ամբաստանութիւն ընեն : Եւ ինքը ձեռքը չորցած մարդուն ըսաւ , Ելիր մէջտեղը կայնէ : Ու ըսաւ անոնց , Շաբաթ օրը բարիք ընել արժան է՝ թէ չարիք ընել , հոգի մը ապրեցնել՝ թէ մեռցնել . բայց անոնք լուռ կեցան : Եւ Յիսուս բարկութեամբ շուրջանակի անոնց վրայ նայելով՝ անոնց սրտերուն կուրուքեանը համար տրամած , ըսաւ ան մարդուն , Ձեռքդ երկընցուր . ան ալ երկընցուց , եւ անոր ձեռքը ողջացաւ :» Մար. Գ. 1—5 :

«Ու եղաւ որ ուրիշ շաբաթ օր մըն ալ ինքը ժողովարանը մտաւ ու կը սորվեցընէր : Եւ հոն մարդ մը կար որուն աջ ձեռքը չորցած էր : Եւ զպիրները ու փարիսեցիները անոր կը սպասէին՝ թէ շաբաթ օրը զանիկա կը բժշկէ , որպէս զի ամբաստանութեան առիթ մը գտնեն անոր դէմ : Իսկ ինքը զիտնալով անոնց խորհուրդները՝ ըսաւ ան մարդուն որուն ձեռքը չորցած էր , Ելիր՝ մէջտեղը կայնէ . ան ալ ելաւ կայնեցաւ : Անատենը Յիսուս ըսաւ անոնց , Ձեզի բան մը հարցընեմ . Շաբաթ օրը ի՞նչ արժան է , բարիք ընել թէ չարիք ընել , հոգի մը ապրեցընել թէ մեռցընել : Եւ շուրջանակի ամենուն վրայ նայելով՝ ըսաւ անոր , Ձեռքդ երկընցուր . ան ալ այնպէս ըրաւ , ու անոր ձեռքը ողջացաւ միւսին պէս :» Ղուկ. Զ. 6—10 :

Ղուկաս կը խօսի նաեւ ուրիշ հրաշքներու վրայ որոնք գործեց Քրիստոս Սուրբ Օրը . —

«Եւ ինքը ժողովարաններուն մէկուն մէջ շաբաթ օրը կը սորվեցընէր : Եւ ահա մէկ կնիկ մը կար , որ հիւանդութեան ոգի մը ունէր տասնութ ժամ տարիէ ի վեր , ու կծկաած էր եւ ամենեւին չէր կրնար շիտակ կայնիլ : Ու Յիսուս զանիկա տեսնելով՝ իրեն կանչեց . եւ ըսաւ անոր , Կնիկ , գուն քու հիւանդութենէդ արձակուած ես : Ու ձեռքը անոր վրայ դրաւ . եւ իսկոյն շիտակեցաւ ու փառք կու տար Աստուծոյ : Իսկ ժողովարանին իշխանը պատասխան տուաւ բարկանալով՝ որ Յիսուս շաբաթ օրը բժշկեց , եւ ըսաւ ժողո-

վուրդին, վեց օր կայ՝ որոնց մէջ արժան է գործ գործել, ուստի ան օրերը եկէք բժշկուեցէք, ու չէ թէ շաբաթ օրը: Անատենը Տէրը պատասխան տուաւ անոր ու ըսաւ, Կեղծաւոր, ձեզմէ ամէն մէկը շաբաթ օրը իր եզը կամ էջը մսուրէն չա՛րձըկեր՝ որ տանի ջուր տայ: Հապա ասիկա որ Աբրահամի աղջիկ էր, որ ահա տասնուութը տարի Սատանան զանիկա կապեց, չէ՞ր վայլեր որ շաբաթ օրը ան կապէն արձըկուի: Եւ աս բանը որ ըսաւ, իրեն հակառակ կեցողները ամէնքն ալ ամօթով մնացին. ու բոլոր ժողովուրդը կ'ուրախանար ան ամէն փառաւոր գործքերուն համար՝ որ անկէ կ'ըլլային:» Ղուկ. ԺԳ. 10—17:

«Ու եղաւ որ երբ ինքը շաբաթ օր մը փարիսեցւոց զխաւորներուն մէկուն տունը մտաւ հաց ուտելու, ու անոնք անոր կը սպասէին: Եւ ահա հոն ջրգողեալ մարդ մը կար իր առջեւը: Եւ Յիսուս պատասխան տուաւ ու խօսեցաւ օրինականներուն ու փարիսեցիներուն ըսելով, Արժան է շաբաթ օրը բժշկել: Անոնք ալ լուռ կեցան. եւ ինքը բռնեց զանիկա, բժշկեց ու ճամբեց. եւ պատասխան տալով ըսաւ անոնց, Ձեզմէ որո՞ւն էջը կամ եզը հորը իյնալու ըլլայ, ու շուտ մը չհաներ անիկա շաբաթ օրը: Եւ աս բաներուն չկրցան անոր պատասխան տալ:» Ղուկ. ԺԳ. 1—6:

Երկու ուրիշ հրաշքներ ալ, որ նմանապէս գործուեցան Սուրբ Օրը, արձանագրուած են Յովհաննու կողմէ. —

«Ու Երուսաղեմի մէջ Ուխտարաց դրանը քով

աւագան մը կայ, որ Եբրայեցիներէն Բեթհեզդա կ'ըսուի, որ հինգ սրահ ունի: Ասոնց մէջ խիստ շատ հիւանդներ պառկած էին՝ կոյրեր, կաղեր, չորցածներ, որոնք կը սպասէին ջուրին խառնուելուն: Վասն զի հրեշտակ մը ժամանակ ժամանակ աւագանը կ'իջնէր ու ջուրերը կը խառնէր, եւ ով որ ջուրին խառնուելէն հետեւ պիտո առաջ անոր մէջը կը մտնէր, կը բժշկուէր՝ ինչ հիւանդութիւն որ ունենար: Եւ հոն մէկ մարդ մը կար, որ երեսուցուցութեամբ տարիէ ի վեր հիւանդութիւն մը ունէր: Յիսուս երբոր տեսաւ զանիկա որ ինկած պառկած էր, ու զիտցաւ որ շատ ժամանակէ ի վեր է, ըսաւ անոր, Կ'ուզե՞ս առողջանալ: Հիւանդը պատասխան տուաւ անոր, Տէր, մարդ մը չունիմ որ երբ ջուրերը խառնուին՝ զիս աւագանը ձգէ. հապա քանի որ ես ծանր կը շարժիմ, ինծմէ առաջ ուրիշ մը կ'իջնէ: Յիսուս ըսաւ անոր, Ելի՛ր, մահիճդ առ ու քալէ: Եւ իսկոյն մարդը առողջացաւ, ու իր մահիճը վերցընելով կը քալէր. ու ան օրը շաբաթ էր: Անատենը Հրեաները ըսին բժշկուած մարդուն, Շաբաթ է, եւ արժան չէ որ մահիճդ վերցընես: Պատասխան տուաւ անոնց ու ըսաւ, Ան որ զիս բժշկեց՝ ինքը ինծի ըսաւ, Մահիճդ առ ու քալէ: Ուստի հարցուցին անոր, Ո՞վ է ան մարդը որ քեզի ըսաւ, մահիճդ առ ու քալէ: Եւ բժշկուողը չէր գիտեր թէ ով է ան, ինչու որ Յիսուս մէկդի քաշուեցաւ՝ ան տեղը բազմութիւն ըլլալուն համար: Անկէ ետքը Յիսուս զանիկա տաճարին մէջ գտնելով ըսաւ անոր, Ահա բժշկուեցար, ալ մեղք մի գործեր, որ ալ աւելի չար բան մը չպատահի քեզի: Դնաց մարդը, ու Հրէա-

ներուն պատմեց թէ Յիսուս էր որ զինքը բժշկեց : Եւ ասոր համար Հրէաները կը հալածէին Յիսուսը , եւ կը փնտռէին զանիկա սպաննել , որ աս բաները շաբաթ օրը կ'ընէր : Եւ Յիսուս պատասխան տուաւ անոնց , իմ Հայրս մինչեւ հիմա կը գործէ , ես ալ կը գործեմ : Ասոր համար՝ ալ աւելի կը փնտռէին Հրէաները զանիկա սպաննել , վասն զի չէ թէ միայն շաբաթ օրը կը լուծէր , հապա նաեւ զԱստուած իր հայրը կ'անուանէր , ու այսպէս ինքզինքը Աստուծոյ հաւասար կ'ընէր :» Յովհ. Ե. 2—18 :

«Ու երբոր կ'անցնէր՝ մէկ մարդ մը տեսաւ կոյր ծնած. եւ իր աշակերտները հարցուցին իրեն ու ըսին , Ռաբբի , որո՞ւնն է մեղքը , ասո՞ր թէ իր ծնողացը , որ անիկա կոյր ծնաւ : Պատասխան տուաւ Յիսուս , Ոչ ատորն է մեղքը , ոչ ալ իր ծնողացը , հապա որ Աստուծոյ գործքերը ատոր վրայ յայտնի ըլլան : Քանի որ ցորեկ է , պէտք է որ զիս խրկողին գործքերը գործեմ . գիշերը կու գայ որ անատենը մէկը չկրնար գործել : Քանի որ ես աշխարհի մէջ եմ , աշխարհի լոյսն եմ : Երբոր աս ըսաւ՝ թուքաւ գետինը եւ թուքովը կաւ շինեց , ու ան կաւը կոյրին աչքերուն վրայ ձեփեց , եւ ըսաւ անոր , Գնա՝ լուացուէ Սելովամի աւազանին մէջ , (որ խրկուած կը թարգմանուի.) ուստի գնաց ու լուացուեցաւ , եկաւ ու կը տեսնէր : Իսկ դրացիները եւ անոնք որ առաջուց տեսած էին զանիկա որ կոյր էր , կ'ըսէին , Ասիկա չէ՞ր որ կը նստէր եւ կը մուրար . ոմանք կ'ըսէին , Ասիկա է . ուրիշները կ'ըսէին , Անոր նման մէկն է :

Իսկ ինքը կ'ըսէր թէ ես եմ : Ուստի ըսին իրեն , Հապա ինտո՞ր բացուեցան քու աչքերդ : Ինքը պատասխան տուաւ ու ըսաւ , Յիսուս կոչուած մարդ մը կաւ շինեց ու աչքերս ձեփեց , եւ ըսաւ ինծի , Գնա Սելովամի աւազանը ու լուացուէ . ես ալ գացի՝ լուացուեցայ ու կը տեսնեմ : Եւ ըսին իրեն , Ո՛ւր է անիկա . ըսաւ անոնց , Չեմ գիտեր : Փարիսեցիներուն տարին զանիկա որ ատենով կոյր էր : Եւ շաբաթ օր էր երբոր Յիսուս կաւը շինեց , ու անոր աչքերը բացաւ : Նորէն փարիսեցիներն ալ կը հարցընէին իրեն , թէ ինտոր կը տեսնէ . անիկա ալ ըսաւ անոնց , Կաւ դրաւ աչքերուս վրայ , ու լուացուեցայ եւ կը տեսնեմ : Ասոր վրայ փարիսեցիներէն ոմանք կ'ըսէին , Ան մարդը Աստուծմէ չէ , ինչու որ շաբաթ օրը չպահեր . ուրիշները կ'ըսէին , Ինտո՞ր կրնայ մեղաւոր մարդ մը ասանկ հրաշքներ ընել . ու մէջերնին երկպառակութիւն կար : Նորէն ըսին կոյրին , Դուն ի՞նչ կ'ըսես անոր համար՝ որ քու աչքերդ բացաւ . ան ալ ըսաւ թէ Մարդաբէ մըն է : Իսկ Հրէաները չէին հաւատար անոր համար՝ թէ կոյր էր ու բացուեցաւ , մինչեւ որ ան աչքը բացուածին ծնողքը կանչեցին . եւ անոնց հարցուցին ու ըսին , Ա՛ս է ձեր որդին , որուն համար դուք կ'ըսէք թէ կոյր ծնաւ . հապա հիմա ինտո՞ր կը տեսնէ : Անոր ծնողքը պատասխան տուին անոնց ու ըսին , Գիտենք որ ասիկա է մեր որդին , եւ որ ինքը կոյր ծնաւ . բայց հիմա ինտո՞ր կը տեսնէ՝ չենք գիտեր , կամ թէ ո՛վ բացաւ ատոր աչքերը՝ մենք չենք գիտեր . ինքը Հափահաս է , իրեն հարցուցէք . թող ինքը խօսի իրեն համար : Աս ըսին

անոր ծնողքը՝ Հրէաներէն վախճանուն համար , քանզի Հրէաները միաբան հաւանութեամբ որոշեր էին որ եթէ մէկը զանիկա Գրիստոս դաւանի , ժողովարանէն դուրս ձգուի : Ասոր համար անոր ծնողքը ըսին թէ Ինքը չափահաս է , իրեն հարցուցէք : Ետքը նորէն կանչեցին ան մարդը որ կոյր էր , ու ըսին անոր , Աստուծոյ փառք տուր . մենք գիտենք որ ան մարդը մեղաւոր է : Անիկա ալ պատասխան տուաւ ու ըսաւ , Թէ որ մեղաւոր է՝ ես չեմ գիտեր . միայն աս գիտեմ որ կոյր էի եւ հիմա կը տեսնեմ : Նորէն ըսին անոր , Ի՞նչ ըրաւ քեզի , քու աչքերդ ինտո՞ր բացաւ : Պատասխան տուաւ անոնց , Հիմա ըսի ձեզի ու չսեցիք . ինչո՞ւ համար նորէն լսել կ'ուզէք . միթէ դո՞ւք ալ կ'ուզէք անոր աշակերտ ըլլալ : Անոնք նախատելով զանիկա ըսին , Դուն ես անոր աշակերտը , իսկ մենք Մովսէսի աշակերտներն ենք : Մենք գիտենք որ Աստուած Մովսէսի հետ խօսեցաւ , բայց ասիկա չենք գիտեր թէ ուսկից է : Պատասխան տուաւ մարդը եւ ըսաւ անոնց , Ատիկա է զարմանալու բանը՝ որ դուք չէք գիտեր թէ ուսկից է , եւ անիկա իմ աչքերս բացաւ : Գիտենք որ Աստուած մեղաւորներուն մօտիկ չըներ , բայց թէ որ մէկը աստուածապաշտ ըլլայ ու անոր կամքը կատարէ , անոր մօտիկ կ'ընէ : Աշխարհիս սկիզբէն ի վեր լսուած չէ որ մարդ մը կոյր ծնածի մը աչքերը բացած է : Թէ որ Աստուծոյ չըլլար ան մարդը՝ բան մըն ալ չէր կրնար ընել : Պատասխան տուին եւ ըսին անոր , Դուն բոլորովին մեղաց մէջ ծնած ես , ու մեզի վարդապետութիւն կ'ընես . եւ դուրս ըրին անիկա , Յիսուս լսեց որ զա-

նիկա դուրս ըրին , ու երբոր գտաւ զանիկա՝ ըսաւ անոր , Դուն կը հաւատաս Աստուծոյ Որդիին : Անիկա պատասխան տուաւ ու ըսաւ , Տէր , ո՞վ է որ հաւատամ անոր : Եւ Յիսուս ըսաւ անոր , Տեսար ալ անիկա , եւ քեզի հետ խօսողը ան է : Անիկա ալ ըսաւ , Կը հաւատամ , Տէր . ու անոր երկրպագութիւն ըրաւ : Եւ Յիսուս ըսաւ , Ես դատաստանի համար եկայ աս աշխարհս , որ չտեսնողները տեսնեն եւ տեսնողները կուրանան : Եւ փարիսեցիներէն ոմանք որ իր հետն էին , աս բաները լսելով՝ ըսին իրեն , Միթէ մե՞նք ալ կոյր ենք : Յիսուս ըսաւ անոնց , Թէ որ կոյր ըլլայիք՝ դուք մեղք չէիք ունենար , բայց հիմա կ'ըսէք թէ կը տեսնենք , ասոր համար ձեր մեղքը ձեր վրայ կը մնայ :» Յովհ. Թ. 4—41 :

Այս եօթը հրաշքները բոլոր հրաշքներն են որ չորս աւետարանիչները կը պատմեն թէ Քրիստոս գործեց Սուրբ Օրը : Ասոնց երեքը տեղի ունեցան ժողովարանին մէջ , և երկուքը՝ տուներու մէջ — մէկը Սիմոն Պետրոսի տան մէջ և միւսը փարիսեցի իշխանի մը տան մէջ ուր գացած էր Քրիստոս հաց ուտելու : Երկու մնացեալ հրաշքներն ալ մասնաւոր դէպքեր էին : Ասոնց առաջինին մասին Յովհաննէս կը ծանօթացնէ մեզ՝ թէ Երուսաղեմի Բեթհեզդա կոչուող աւազանին հինգ սրահներուն մէջ պառկած էին խիստ շատ հիւանդներ , կոյրեր , կաղեր , չորցածներ , սա-

կայն այս բաղմութեան մէջէն միայն մի՛ն գրուած է Յովհաննու կողմէ թէ բժշկութեցաւ Քրիստոսէ Սուրբ օրը: Եւ ասիկա երեսունու ութը տարիէ հետէ հիւանդութիւն մը ունէր, և Քրիստոս իրեն ուղղեց սա խօսքը, “Ելիր, մահիճդ առ ու քալէ:” Հոս յիշուած մահիճը հաւանօրէն լոկ կապերտի կամ փսիաթի կտոր մըն էր որուն վրայ ընկողմանած էր հիւանդը, շալէ մը ոչ աւելի, թերեւ ոչ ալ այդչափ, ծանրութիւն ունէր: Բժշկութեան միւս հրաշքն էր կոյր ծնած մարդունը, որուն վրայով Յովհաննէս առաքեալ խիստ շահեկան պատմութիւն մը կ’ընէ Յովհ. Թ. 1-41 համարներուն մէջ: Դիտելի է թէ այս կոյրը Քրիստոսի համար հալածուողներուն ցանկին գլուխն ըլլալու պատիւը կը վայելէ: Առաջին անձն է որուն, գրուած է թէ, կը վերաբերի Քրիստոսի կողմէ Մատ. Ե. 11, 12 համարներուն մէջ խոստացեալ օրհնութիւնը. — “Երանի է ձեզի՛ երբոր կը նախատեն ձեզ ու կը հալածեն, և սուտ տեղը ամէն կերպ դէշ խօսքեր կը խօսին վրանիդ ինծի համար. ցնծացէք և ուրախ եղէք, ինչու որ ձեր վարձքը շատ է երկինքը. քանզի աս կերպով հալածեցին ձեզմէ առաջ եղած մարգարէները:” Մատ. Ե. 11, 12:

Որովհետեւ չորս աւետարանիչներէն ոչ մին

կը պատմէ Քրիստոսի՝ Սուրբ օրը ուրիշ օրերու նման քարոզելով ու սորվեցնելով պտըտիլը, իրաւամբ կրնանք եզրակացնել թէ իր սովորութիւնն էր ոչ միայն ներկայ ըլլալ ժողովարանին մէջ, ինչպէս Ղուկաս կ’ըսէ թէ միշտ կ’ըլլար այդ օրը (Ղուկ. Դ. 16), այլ իր սովորութիւնն էր նաեւ Սուրբ Օրը ետ կենալ ունէ գործ ընելէ: Այս կ’ապացուցուի բացակայութեամբ դպիրներուն ու փարիսեցիներուն, իր չափազանց յօժար ամբաստանիչներուն, կողմէ իրեն դէմ ու է ամբաստանութեան թէ Սուրբ Օրուան վերաբերեալ պատուիրանը կոտրած է, մինչև իսկ իրենց ընդգրկած խիստ իմաստով, այն ամբաստանութիւններէն զատ զորս ըրին Սուրբ Օրը իր մարդ բժշկելուն դէմ:

Քրիստոս ինքզինք մեղաւորաց համար քաւութեան միակ մեծ զոհ մատուցանելէ քիչ առաջ իր աշակերտներուն իմացուց երուսաղեմի մօտալուտ կործանումը, և անոր հետ կապակցեալ խռովութիւնները, աւելցնելով սա բառերը, “Աղօթք ըրէք որ ձեր փախչիլը ձմեռը չըլլայ, ոչ ալ շաբաթ օրը” (Մատ. ԻԴ. 20): Շատ աւելի բան կայ այս բառերուն մէջ քան կ’երևնայ առաջին նայուածքով, մանաւանդ երբ խորհուի թէ որո՛ւ

կողմէ արտասանուեցան այդ խօսքերը և որու
ուղղուեցան : Արտասանուեցան նոյն ինքն
Քրիստոսի կողմէ և ուղղուեցան իր աշակերտ-
ներուն : Վասն որոյ այս խօսքերը կատարեալ
հերքում են այն քրիստոնեաներու ըսածին թէ
Քրիստոսի մահը վերջ տուաւ Սուրբ Օրուան .
վասն զի հոս կը գտնենք թէ Քրիստոս կ'աշ-
խարհէ այսպիսի ժամանակի մը Սուրբ Օրուան
որ պիտի գար իր մահէն շատ տարիներ ետեւ,
և Հրէական տնտեսութեան վերջանալէն ետեւ .
այսպէս հակառակը կ'ապացուցուի անոնց
խօսքին որ կը պնդեն թէ Սուրբ Օրը Հրէա-
կան հաստատութիւն մըն է և պարտաւորիչ
չէ քրիստոնեաներուն համար : Թէև Քրիստոս
չարգիլեր երուսաղէմ դատապարտեալ քա-
ղաքէն Սուրբ Օրը փախչիլը երբ ստիպողական
հարկ ըլլայ , սակայն կը սորվեցնէ թէ այդ օրը
ստիպողական գործերը , եթէ կարելի է՝ զանց
առնուելու են , և մինչև իսկ պատրաստու-
թիւն տեսնուելու է անոնց դէմ երբ այսպի-
սի ստիպողական գործերու հաւանականու-
թիւնը նախապէս դիտցուի . և այնպիսի ժա-
մանակներ երբ այսպէս ընելը մեր կարողու-
թենէն վեր է , յիշելու ենք զնա որ ամէն
բանի վրայ կը տիրէ , և անոր մատուցանելու
ենք մեր աղօթքները որպէս զի այսպիսի ստի-
պողական հարկէ ազատուինք : Ո՛րքան լիովին

Քրիստոսի պատուէրը Մատ. ԺԴ. 20 համա-
րին մէջ կը համաձայնի Եւ. Ի. 8 համարին
պատուէրին հետ , “Հանգստութեան օրը միտքդ
բեր՝ անհկա սուրբ պահելու համար :”

Գործի ու զուարճութեան համար մեր ծը-
րագիրներուն մէջ ըստ բաւականին միտքեր-
նիս կը բերե՞նք Սուրբ Օրուան սրբութիւնը ,
և զգոյշ կ'ըլլա՞նք չպղծել Աստուծոյ Սուրբ
Օրը , կամ ուրիշները չփորձել այսպէս ընել
— Հանգստութեան օրը միտք կը բերե՞նք ա-
նհկա սուրբ պահելու համար :

Ղուկաս աւետարանիչին գրած պատմու-
թեան մէջ կը կարդանք . —

«Եւ անոր ետեւէն գացին ան կնիկները՝ որ ի-
րեն հետ Գալիլեայէն եկած էին , ու տեսան գե-
րեզմանը՝ եւ թէ ինչպէս անոր մարմինը հոն դըր-
ուեցաւ : Եւ դառնալով խուսկեր ու եղբր պատ-
րաստեցին , եւ շաբաթ օրը հանգստացան պատ-
ուիրանքին համեմատ :» Ղուկ. ԻԳ. 55 , 56 :

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՕՐԸ

Աստուծոյ Որդւոյն՝ աշխարհի մեղաց հա-
մար ըրած քաւութիւնը վերջացուց Հրէական
Տնտեսութիւնը և իր յաղթական յարութեան

օրը եղաւ Սուրբ Օր ամէն իրեն հաւատացողներուն համար :

Յովհաննէս առաքեալը կը պատմէ թէ կանոնական Եկեղեցին մէկտեղ կը հաւաքուէին քրիստոսի մահուան յաջորդող առաջին երկու կիրակիները . այս երկու համախմբմանց մէջ ալ քրիստոս անձամբ տեսանելի կերպով ներկայ էր , և իր աշակերտները կը քաջալերէր ու կը հրահանգէր : Հետեւեալները առաքեալին խօսքերն են . —

«Եւ նոյն օրը մէկշաբթի իրիկունը՝ աշակերտներուն ժողովուած տեղին դռները դոց ըլլալով՝ Հրէաներէն վախճանուն համար , Յիսուս եկաւ եւ անոնց մէջտեղը կայնեցաւ , ու ըսաւ անոնց , խաղաղութիւն ձեզի : Եւ աս ըսելով՝ իր ձեռքերը ու կողը ցուցուց անոնց . աշակերտներն ալ ուրախացան՝ երբոր Տէրը տեսան : Եւ Յիսուս նորէն ըսաւ անոնց , խաղաղութիւն ձեզի . ինչպէս որ Հայրը զիս խրկեց , ես ալ ձեզ կը խրկեմ : Եւ աս ըսելով անոնց վրայ փչեց , ու ըսաւ անոնց , Առէք Հոգին Սուրբը . որոնց որ մեղքերը թողուք , թողուած ըլլայ անոնց . եւ որոնց որ մեղքերը ետ բռնէք , բռնուած ըլլայ : Բայց տասուերկուքէն մէկը՝ Երկուորեակ ըսուած Թովմաս անոնց հետը չէր՝ երբոր Յիսուս եկաւ : Ուստի միւս աշակերտները կ'ըսէին անոր թէ Տէրը տեսանք . ան ալ ըսաւ անոնց , Թէ որ իր ձեռքերուն վրայ բեւեռներուն նշանը չտեսնեմ , ու մատս բեւեռներուն տեղը չխոթեմ , եւ

իմ ձեռքս անոր կողը չխոթեմ չեմ հաւատար : Եւ ութը օրէն ետեւ դարձեալ աշակերտները ներսն էին , Թովմաս ալ անոնց հետ . եկաւ Յիսուս՝ դռները դոց ըլլալով , ու կայնեցաւ անոնց մէջտեղը եւ ըսաւ , խաղաղութիւն ձեզի : Ետքը ըսաւ Թովմասին , Մատդ հոս բեր եւ նայէ իմ ձեռքերս , ու բեր քու ձեռքդ եւ իմ կողս խոթէ , ու մի ըլլար անհաւատ , հապա հաւատացեալ : Եւ Թովմաս պատասխան տուաւ ու ըսաւ անոր , Իմ Տէրս եւ իմ Աստուածս : Յիսուս ըսաւ անոր , Որովհետեւ դուն զիս տեսար՝ հաւատացիր . երանի անոնց որ տեսած չեն ու կը հաւատան :» Յովհ. Ի. 19—29 :

Դարձեալ , եօթներորդ քրիստոնէական կիրակի օրը , խոստացեալ Մխիթարիչը , վերէն Չորութիւնը , տրուեցաւ հաւաքեալ աշակերտներուն ինչպէս որ գրուած է Գոր. Բ. 1—4 համարներուն մէջ . —

«Եւ Պէնտէկոստէին օրը հասնելուն՝ ամէնքն ալ միաբան մէկտեղ էին : Ու յանկարծակի երկինքէն ձայն մը եղաւ սաստկաշունչ հովի մը ձայնին պէս , եւ բոլոր տունը լեցուց՝ ուր որ նստեր էին : Եւ բաժնուած լեզուներ երեւցան իրենց որպէս թէ կրակէ , ու ամէն մէկուն վրայ նստաւ : Եւ ամէնքն ալ Հոգւով Սրբով լեցուեցան , ու սկսան ուրիշ լեզուներով խօսիլ , ինչպէս որ Հոգին իրենց խօսիլ կու տար :» Գոր. Բ. 1—4 :

Ուրիշ պատմութիւն մըն ալ կայ կանոնական Եկեղեցւոյն քրիստոնէական Սուրբ Օր-

ուան մէջ կատարուած ժողովի մը, Գոր. Ի. 7 համարին մէջ. —

«Եւ մէկշաբթի օրը երբոր ժողովուրդ էինք հաց կտրելու, Պօղոս անոնց կը քարոզէր, ինչու որ հետեւեալ օրը ճամբայ պիտի ելլէր. եւ խօսքը երկընցուց մինչեւ կէս գիշեր:» Գործ. Ի. 7:

Պօղոս առաքեալին թուղթերուն մէջ կան երեք հատուածներ, որոնց համար ոմանք կ'ըսեն թէ աւելի կամ նուազ ոյժ կու տան սա գաղափարին թէ Սուրբ Օրուան նկատմամբ տրուած պատուէրը պարտաւորիչ չէ քրիստոնէից համար, գաղափար՝ որ շատ ներհակ է Սուրբ Գրոց միւս մասերուն և ֆրիստոսի որոշ ուսուցումներուն: Այս հատուածները խնամով քննուելով պիտի տեսնուի թէ այսպիսի մեկնութիւն չեն վերցներ:

Պօղոսի թուղթերուն մէջ ակնարկուած երեք հատուածներն են Հռովմ. ԺԴ. 5, Գաղ. Դ. 8-11, Կոր. Բ. 16, 17:

Պօղոսի՝ Հռոմայեցւոց ուղղած թուղթին մէջ կը գտնենք հետեւեալը. —

«Մէկը մէկ օրը ուրիշ օրէն աւելի կը սեպէ, մէկն ալ ամէն օրը մէկ կը սեպէ. թող ամէն մարդ իր միտքը հասեցընէ:» Հռովմ. ԺԴ. 5:

Այս խօսքերը շատ յարմարութեամբ կըրնային ուղղուիլ այսօրուան ֆրիստոնէական

եկեղեցիին: Քրիստոնէական եկեղեցիէն ճիշդեր մինչեւ իսկ հիմա մասնաւոր մեծարանք կ'ընծայեն այլ և այլ օրերու, օրինակի համար Սւազ Ուրբաթ, Համբարձման օր, Զատմար Սւազ Ուրբաթ, Համբարձման օր, մինչ ֆրիստոնէական եկեղեցւոյն օրերը, ևն., մինչ ֆրիստոնէական եկեղեցւոյն ուրիշ ճիշդեր այսպիսի զանազանութիւն չեն ըներ. սակայն տեսութեանց այս տարբերութիւնը ֆրիստոնէական եկեղեցւոյն վերը յիշուած ճիշդերէն ոչ միոյն մէջ կը վերաբերի Սուրբ Օրուան, ոչ ալ երբեք իրաւունք ունինք ենթադրել թէ այս էր իրողութիւնը Պօղոս առաքեալի օրերը:

Առաքեալը Գաղատացւոց թուղթին մէջ կը գրէ. —

«Բայց անատենը որ չէիք գիտեր զԱստուած, կը ծառայէիք անոնց՝ որոնք ի բնէ Աստուածներ չէին: Սակայն հիմա որ ճանչցաք զԱստուած՝ մասնաւորն որ դուք Աստուծմէ ճանչցուեցաք, ինտոր նաւանդ որ դուք Աստուծմէ ճանչցուեցաք, նորէն կը գտնաք ան տկար ու չքաւոր սկզբունքներուն, որոնց նորէն կ'ուզէք ծառայութիւն ընել: Օրերը կը զանազանէք, ու ամիսները եւ ժամանակները ու տարիները: Կը վախճամ ձեզմէ, որ գուցէ պարապ տեղը ձեր վրայ աշխատած ըլլամ:» Գաղ. Դ. 8-11:

10 համարը բաղդատելով գլխուն միւս մասին հետ պիտի տեսնուի թէ առաքեալը

հոս բացէ ի բաց կը յանդիմանէ կռապաշտութենէ քրիստոնէութեան դարձողները՝ պահելնուն համար իրենց կռապաշտական սովորութիւնները, մասնաւոր օրերու, ամիսներու և տարիներու նկատմամբ, սակայն երբեք չարձակել զանոնք Սուրբ Օրուան մասին կամ Աստուծոյ ու է ուրիշ պատուիրանները յարգելու պարտականութենէն ։

Եսթ. Գ. 7 համարին մէջ օրինակ մը ունինք նպաստաւոր օրեր ընտրելու սովորութեան . այդ համարին մէջ գրուած է . —

«Առաջին ամսուն՝ այսինքն Նիսան ամսուն մէջ, Ասուերոս Թագաւորին երկոտասաներորդ տարին մինչեւ երկոտասաներորդ ամիսը՝ այսինքն Ադար ամիսը, օրէ օր ու ամսէ ամիս Համանին առջեւ Փուր՝ այսինքն վիճակ ձգեցին ։» Ես. Գ. 7 :

Հետեւեալ հատուածը կը գտնուի Եսայեայ մարգարէութեան մէջ . —

«Խորհուրդներուդ շատութենէն ձանձրացար . հիմա երկինքը զննողները, աստեղագէտները, նոր ամիսներով գուշակութիւն ընողները թող ելլեն, եւ քու վրադ գալու չարիքէն քեզ ազատեն ։» Ես. Խէ. 13 ։

Առ կողոսացիս թուղթին մէջ Պօղոս կը գրէ . —

«Ուստի ալ մէկը թող չդատէ ձեզ ուտելու

կամ խմելու, կամ տօներու կամ ամսագլուխներու կամ շաբաթներու կողմանէ, որոնք գալու բաներուն չուքն են . բայց բուն մարմինը Քրիստոսինն է ։» Կող. Բ. 16, 17 ։

Այս խօսքերով կը թուի թէ Պօղոս Հրէութենէ քրիստոնէութեան դարձողները կը հրահանգէ տեղի չտալ մեղադրանաց անոնց որ կ'ուզեն շարունակել Հրէական տնտեսութեան օրէնքները, ծէսերը և սովորութիւնները որոնց ա'լ ենթարկուելու չէին ։

Գործոց գիրքէն կ'իմանանք թէ Պօղոս, Բառնաբասի հետ, նմանօրինակ խրատ տուաւ կանուխուան քրիստոնեայ եկեղեցւոյն յԱնտիոք ։ Ստորեւ գրուածը ասոր արձանագրութիւնն է . —

«Եւ մէկ քանիները Հրէաստանէն իջած՝ եղբայրներուն կը սորվեցնէին որ Եթէ Մովսէսին աւանդած սովորութեանը համեմատ չթլիատուիք . չէք կրնար փրկուիլ . Ուստի Պօղոս եւ Բառնաբաս անոնց դէմ շատ մը հակառակութիւն ու վէճ ընելէն ետքը, վճռեցին որ Պօղոս ու Բառնաբաս եւ մէկ քանիներն ալ անոնցմէ՝ Երուսաղէմ ելլեն առաքեալներուն ու երէցներուն աս խնդրոյս համար . Անոնք ալ եկեղեցիէն ճամբայ դուրս Փիւնիկէն ու Սամարիայէն անցնելով, հեթանոսաց դարձի գալը կը պատմէին, եւ մեծ ուրախութիւն կու տային բոլոր եղբայրներուն . Ու երբոր Երուսաղէմ հասան, եկեղեցիէն ու առաքեալներէն եւ երէց-

ներէն ընդունուեցան, եւ պատմեցին ինչ որ Աստուած ըրեր էր իրենց հետ: Փարիսեցւոց աղանդէն հաւատացեալներէն ոմանք ելան, ու կ'ըսէին թէ Պէտք է թլփատել անոնք ու պատուիրել որ Մովսէսի օրէնքը պահեն:

«Եւ առաքեալները ու երէցները ժողովուեցան աս բանիս վրայ խորհելու:» Գոր. ԺԵ. 1—6:

Կող. Բ. 16 համարին մէջ ակնարկուած Սուրբ Օրը, ինչպէս Նոր Կտակարանին մէջ ակնարկուած ամէն ուրիշ Սուրբ Օր, է Հրէական Շաբաթի Սուրբ Օրը, որ Հրէական տնտեսութեան վախճանին անցաւ ու փոխուեցաւ Եկեղեցւոյն Սուրբ Օրուան, վասն զի Աստուծոյ Որդին Քրիստոնէական Եկեղեցւոյն համար սրբեց իր յարութեան օրը: Միակ բացառութիւնն է թերեւ Մատ. ԻԴ. 20 համարին մէջ գտնուածը, ուր շաբաթ օր բառը կրնայ ակնարկել թէ՛ Հրէական Շաբաթը Հրէական տնտեսութեան շարունակելուն միջոցին և թէ՛ շաբթուան առաջին օրը որ յետոյ Սուրբ Օր եղաւ քրիստոնէական եկեղեցւոյն համար:

Թերեւ հոս լաւ կ'ըլլայ ուշ դնել Պողոսի՝ Ագրիպպայ թագաւորին առջև ինքզինք պաշտպանելու համար ըսած խօսքերուն եւ դիտել իր վկայութիւնը մարգարէներուն ու Մովսէսի ըսածներուն իր յարումին վրայով: —

«Սակայն Աստուծոյ օգնութիւն հասնելով՝ մինչեւ աս օրս ողջ մնացի՝ պղտիկին ու մեծին վկայութիւն տալով, բան մը չզրուցելով ան բաներէն դուրս՝ որ մարգարէները եւ Մովսէս խօսեցան թէ պիտի ըլլային. թէ Քրիստոս պիտի չարչարուէր, եւ թէ անիկա պինտ առաջ մեռելներէն յարութիւն առած՝ լոյս պիտի քարոզէր ժողովուրդին ու հեթանոսներուն» Գոր. ԻԶ. 22, 23:

Վերի համարները կը ցուցնեն պատկառանքը որ ունէր Պողոս մարգարէներուն ու Մովսէսի գրութեանց համար, եւ ո՛րքան սխալ ըլլալու են տեսութիւններն անոնց որ կը ջանան Պողոս առաքելի ուսուցումներէն ու է մաս քաշկուտելով, արդարացնել իրենց անհնազանդութիւնը մարգարէներուն ու Մովսէսի՝ Սուրբ Օրուան պահուելուն մասին տուած բացորոշ հրամանին:

Ըսուած է թէ Քրիստոս, երկրիս վրայ գտնուած ատեն կը պտըտէր Սուրբ Օրը՝ բարեք ընելով: Այս համաձայն չէ Աստուածաշունչի ուսուցմանց: Աւելի ուղիղ պիտի ըլլայ ըսել թէ Քրիստոս կը պտըտէր բարեք ընելով, սակայն Սուրբ Օրը կը հանգչէր՝ պատուէրին հնազանդելով: Արդէն իսկ նշան դրինք Ղուկասի խօսքին թէ Քրիստոսի սովորութիւնն էր Սուրբ Օրը ժողովարան երթալ,

և մէկէ աւելի տեղ արձանագորուած է թէ այդ օրը ժողովարանին մէջ Սուրբ Գիորգէն կը կարդար ու կը սորվեցնէր. սակայն իր երեք տարուան ամբողջ պաշտօնէութեան միջոցին, թերեւս հարիւրաւոր հրաշքներէ միայն եօթը անջատ հրաշք, որ ասկէ առաջ յիշուեցան, կը պատմեն աւետարանիչները թէ ֆրիստոս գործեց Սուրբ Օրը — երեքը ժողովարաններու մէջ, մէկը Սիմոն Պետրոսի տունը և ուրիշ մը փարիսեցւոց իշխաններէն միոյն տունը. այսպէս անդին կը մնայ ուրիշ տեղ գործուած միայն երկու հրաշք: Թերեւս այս երկուքն ալ տեղի ունեցան իր երեք տարւոյ պաշտօնէութեան միջոցին՝ Սուրբ Օրը ժողովարան երթալու կամ անկէ վերադառնալու միջոցին: Ապահովաբար կրնանք սորվիլ Աստուծոյ Որդւոյն ուսուցումէն թէ մինչ շիտակ ու պատշաճ է օգնել յանկարծական դէպքերու կամ հիւանդութեան առթիւ մեր օգնութեան կարօտ եղողներուն որ կրնան մեր անմիջական ուշադրութեան առջև բերուիլ կամ մեզ հետ ըլլալ Սուրբ Օրը, սակայն յիշելու ենք Սուրբ Օրը հանգստանալու և զայն սուրբ պահելու համար մեր Արարչին հրամանը, և մեր ընկերներուն հանդէպ մեր պարտականութիւնները ի գործ դնելու համար գործածելու ենք աւելի շարժում միւս վեց

օրերը, քան թէ Աստուծոյ իրը կոչած օրէն՝ այդ բաները ընելու ժամանակ գողնալու ենք:

Սա իրողութիւնը թէ Սուրբ Օրը պղծելու ամբաստանութիւն մը չեղաւ ֆրիստոսի դէմ անոր յոյժ ոխերիմ հակառակորդներուն, դպիրներուն ու փարիսեցիներուն կողմէ, բաց ի ասկէ թէ Սուրբ Օրը բժշկութիւն կ'ընէ՝ կրնայ յայտնի փաստ համարուիլ այն խստուկ միջաւաններու օրով կը պահէր Սուրբ Օրը, թեան ի նպատակ օրով ժամանակուան Հրեայ մինչև անգամ ֆրիստոսի ժամանակուան Հրեայ վարդապետներուն կանոնին համեմատ. եւ փարիսեցիներուն՝ ֆրիստոսի ու անոր աշակերտներուն հետ ցորենի արտերուն և փարիսեցւոյն տան մէջ ֆրիստոսի հաց ուտելու ատեն ֆրիստոսի հետ գտնուիլ կրնայ ընդունուիլ որոշ նշան թէ այս դէպքերէն ոչ մէկուն մէջ Սուրբ Օրուան մասին Հրէից ծիսական խիստ օրէնքներուն բեկանում տեղի ունեցած էր սոյն պարագաներուն մէջ, թէ և փարիսեցիները շատ խստապահանջ էին օրէնքին գիրը գործադրելու և նոյն ատեն շատ ցաւալի կերպով թերի կը մնային անոր հոգիին հնազանդելու մէջ:

ֆրիստոնեայ եկեղեցեաց անդամներուն

մէջ կան ումանք որ աւելի կամ նուազ բանի տեղ չեն դներ Սուրբ Օրը պահելու մասին աստուածային հրամանը՝ սա պատճառանքով թէ Գրիստոս կատարած է օրէնքը, կամ թէ օրէնքին տակ չեն, այլ շնորհաց տակ։ Թէ Գրիստոս օրէնքը կատարած է՝ փառաւոր ճըշմարտութիւն մըն է որմէ կախեալ է լոկ հաւատքով արդարանալու վարդապետութիւնը. սակայն անտարակոյս Աստուծոյ բարութիւնը յառաջ բերելու է փափաք մը՝ յարգելու իր հրամանները, և պատուելու իր կամքը, սիրելու իր օրէնքը, և չլանալու իր բարութիւնը ու ողորմութիւնը ընել պատճառանք անհնազանդ գտնուելու այն օրէնքին որուն՝ իր խօսքին մէջ այսքան յայտնի կերպով հրամայած է որ հնազանդինք։ Գալով ոչ թէ օրէնքի, այլ շնորհաց տակ ըլլալու գաղափարին, այս լոկ բռնադբօսել է Սուրբ Գրոց խօսքերը՝ շանալով անոնցմէ հանել այն իմաստը զոր տալու համար գրուած չեն։ Այս անմիջապէս պիտի տեսնուի երբ բանանք այս խօսքերը պարունակող հատուածը. «Քանզի մեղքը վրանիդ պիտի չիչխէ. ինչու որ օրէնքի տակ չէք, հապա շնորհաց տակ։ Ուրեմն ի՞նչ մեղք գործենք որ օրէնքի տակ չենք՝ հապա շնորհքի տակ. քաւ լիցի։» Հռովմ. Զ. 14, 15։ Ամէն ճշմարիտ քրիստոնէի զգացումն ըլլա-

լու է Պօղոս առաքեալին արտայայտած գգա-
ցումը . «Վասն զի ներսի մարդուն նայելով
Աստուծոյ օրէնքին կը հաւնիմ»։ Հռովմ. Է. 22։
Երանի թէ յիշէինք Պետրոս առաքեալին ազ-
դարարութիւնը . Բ. Պետ. Գ. 15, 16 համար-
ներուն մէջ, — «Եւ մեր Տէրոջը երկայնմտու-
թիւնը փրկութիւն սեպեցէք . ինչպէս որ մեր
սիրելի եղբայրը Պօղոս ալ իրեն տրուած ի-
մաստութիւնովը գրեց ձեզի . ինչպէս որ ամէն
թուղթերուն մէջ ալ աս բաներուս վրայով
կը խօսի . որոնց մէջ քանի մը դժուարիմաց
խօսքեր կը գտնուին , որ զանոնք տգէտները
ու անհաստատները ծուռ կողմը կը դարձնեն ,
ինտոր ուրիշ գիրքերն ալ՝ իրենց անձին կո-
ըրստեանը համար : »

Աստուծոյ Որդիին՝ երկրիս վրայ գտնուած
ատենն Հրեաներուն սորվեցուց հարուստին ու
Ղազարոսին առակին մէջ. — «Թէ որ Մով-
սէսին ու մարգարէներուն մօտիկ չեն ըներ,
ոչ ալ թէ որ մեռելներէն մէկը յարութիւն
առնելու ըլլայ, պիտի համոզուին» (Ղուկ.
ԺԶ. 31)։ Նախընթաց էջերը ցուցած ըլլալու
են թէ որքան բացօթեացաբար Մովսէս ու
մարգարէները կ'ըսեն որ Սուրբ Օրը Աստու-
ծոյ օրն է, և անոր անուամբ կը հրամայեն
պատկառանք ու հնազանդութիւն Սուրբ Օր-

ուան վերաբերեալ օրէնքին, խոստանալով թէ Սուրբ Օրը պահելուն պիտի հետեին օրհնութիւններ աւելի մեծ քան Աստուծոյ ու է ուրիշ օրէնքի հնազանդութեան համար խոստացուածները, բաց ի թերեւս միայն անոնցմէ որ կը վերաբերին Աստուծոյ անձին :

Սուրբ Օրուան պահուելուն հետ կապակցեալ մասնաւոր երեւոյթ մը կայ զոր անոնք որ կ'ուզեն Աստուած սիրել, պատուել և անոր հնազանդիլ՝ պարտին յիշել, այսինքն Մովսէսի և Եղեկիելի ուսուցումը թէ Սուրբ Օրը մասնաւորաբար սահմանուած է նոյն իսկ Աստուծոյ կողմէ, ըլլալու նշան մը իրեն ու իր ժողովուրդին միջև : Կը փափաքէ՞ք հրապարակաւ Աստուծոյ ճանչցուիլ իբրեւ իր ժողովուրդը : Աստուծոյ տուած նշանը Սուրբ Օրն է, հաւատարմութեամբ ու հրապարակաւ պահուած. Մովսէսի ու Եղեկիելի սոյն ուսուցումը կը գտնուի Եւ. ԼՍ. 12-17 և Եղեկ. Ի. 11-24 համարներուն մէջ :

Խնամով քննելով Աստուածաշունչին մէջի այն հատուածները որոնց ակնարկեցինք նախընթաց էջերուն մէջ, կը յուսացուի որ ընթերցողը որոշ տեսութիւն մը պիտի կազմէ Սուրբ Օրուան նկատմամբ տրուած պատուէ-

րին, անոր պարտաւորիչ ըլլալուն և անոր բերած պարտականութեանց վրայով : Մինչ մէկ կողմէն այս պատուիրանը բացորոշապէս արձանագրուած է Աստուածաշունչին մէջ, ամբողջ գիրքին մէջ պիտի չգտնուի պարբերութիւն մը որ ետ կոչէ կամ ջնջէ այս պատուիրանը, կամ սահմանաւորէ զայն ու է ժամանակի կամ տնտեսութեան համար : Միշտ յիշելու ենք թէ մեր Աստուածը չփոխուիր, — « Բանդի ես Եհովայ եմ, չեմ փոխուիր, անոր համար դուք, ով Յակոբի որդիք, չսպառեցաք » (Մաղ. Գ. 6), — թէ վախճանը կը տեսնէ սկիզբէն և թէ Սուրբ Օրը, ստեղծագործութեան եօթներորդ օրը, մեր Արարչին ձեռքով սրբացեալ, պիտի մնայ Սուրբ Օր ցորչափ նախընթաց վեց օրերուն մէջ ներկայ աշխարհս մարդուն յարմարեցնելու համար իր կատարած գործը շարունակէ գոյութիւն ունենալ :

Նախընթաց էջերուն մէջ ցուցուեցաւ թէ Սուրբ Հոգին ո՛րչափ յայտնի կերպով ծանօթացուցած է Աստուածաշունչին մէջ Սուրբ Օրուան վերաբերեալ հրամանը, և թէ մարգարէները խոստումներով և սպառնալիքներով ո՛րչափ որոշաբար և լիովին ներկայացուցած էին այս հրամանը : Անտես չառնենք իրենց ուսուցումը, և չանպատուենք այդ օրէնքը կամ

անհնազանդ չգտնուինք անոր որ այսքան լիովի ու որոշաբար ծանօթացուած է Սուրբ Հոգիին կողմէ մարդարէներուն միջոցով Աստուածաշունչին մէջ:

Մասնաւորապէս յիշելու ենք թէ մեզի յայտարարուած է որ ֆրիստոս մեր Ստեղծիչն է (Յովհ. Ա. 1-3 և 10), և իբրեւ մեր Ստեղծիչը, սրբեց Սուրբ Օրը (Ծն. Բ. 3): Այսպէս ունինք ֆրիստոսի ուղղակի հրամանը Սուրբ օրը պահելու: Աստուծոյ Որդին երկրիս վրայ գտնուած ատեն սորվեցուց, — “Թէ որ զիս կը սիրէք, իմ պատուիրանքներս պահեցէք” (Յովհ. ԺԴ. 15). և դարձեալ իր յարութենէն ետեւ, — “Սորվեցուցէք անոնց որ ան ամէն բաները պահեն՝ ինչ որ ես ձեզի պատուիրեցի. և ահա ամէն օր ես ձեզի հետ եմ մինչև աշխարհիս վերջը” (Մատ. ԻԸ. 20): Յուցները թէ մեզի համար Մեռնողը կը սիրենք՝ իր հրամանին հնազանդելով, և իր կամքը յարդելով, և որովհետեւ մեր Ստեղծիչը սրբած ու օրհնած է եօթներորդ օրը և մեր Փրկիչը սրբած ու օրհնած է իր յարութեան օրը, միաբերնիս բերենք Սուրբ Օրը զանկա պատուելու համար. սրբելու այդ օրը զոր մեր Ստեղծիչը և Փրկիչը օրհնած է. սուրբ պահելու այդ օրը որ սրբած է:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0158093

gr

